

مولانا جلال الدين محمد بلخي توغليگني نينگ (۸۰۰) ييلليگي مناسبتى بيلن

مولانا جلال الدين محمد بلخي

رباعيلر

دكتور شفيقه يارقين
ترجمه سي

كابل - حمل ۱۳۸۶/۲۰۰۷

اثر بېلگې لری:

- * اثر نینگ آتی: رباعیلر.
- * شاعر: مولانا جلال الدین محمد بلخی.
- * مترجم شاعر: دکتور شفیقه یارقین.
- * کیریش سۆزی: محمد حلیم یارقین.
- * جلد طرحی: احمد راشد حکیم زاده.
- * باسیلگن ییلی: ۱۳۸۶.
- * چاپ نوبتی: بیرینچی.
- * تیراژ: ۱۰۰۰ جلد.
- * چاپ حقى محفوظ دور.

بسم الله الرحمن الرحيم

مترجم سۆزی

تېنگرى تعالى گە شکرلر بۆلسین کیم بو مخلص و شیدا
بنده نینگ بیر ایستگی نی عملگه آشیریش امکائینی میسر
اېتدی.

مېن، کمیده ییگیرمه بېش ییلدن بویان بیرینچیدن شمس
دېوانی، کبیر راق مثنوی معنوی نی اؤقیب، کؤنگلیم گه جوده
یقین بولگن بیت لیرنی یادلب، بعضی غزللیرنی مخصوص
یادداشت دفتریم گه کؤچیریب یورگن اېدیم. مولانا جلال الدین
محمد بلخی نینگ عرفانی و عاشقانه غزللری مېنینگ روحیم و
یوره گیم نی قمره ب آلیب، تامیرلریم ده قاندېک یوگورردی.
مېنینگ کۆپ قیغولی دملریم بو غزللرینگ همدملیگی بیلن

آسانراق كېچىب، كۆپ اويغاق تونلرېم اولر سحرى و ياردمى بىلن تىنچ و آسوده اۆتگن ليگىگه اۆشه دملر و اۆشه تونلر گواه دير .

اۆشه يىللرده بو غزللرگه شونچەلىك شيدا بۆلگن اېدىم
كه دايم بسترېم يانیده شمس كلياتی تورر و هر كېچە اون -
يىگىرمە تە سىنى اۆقىمىسم، تىنچىم يوقالېب، اويقوم قاقچىب كېتر
اېدى. شعرنى اۆقىب، حلاوت تاپىب، اونىنگ سۆزى و
معناسيدهگى اۆتكىر شراب نى سىپقارىب، مست و بېخود
اوخلب قالگن كېچەلرېم نىنگ بير قنچه سیده، بو شعرلر تائىرى
آستیده بير بيت يا كه حتا بوتون بير شعر اويغاق توشلریمده
توغىلردى، اويقودن اويغانىب كېترديم و قلم آلىب، اۆشه بيت يا
شعرنى كاغذگه كۆچىرر اېدىم.

درى دېوانیمدهگى بير قنچه شعرلرېم، اۆشه الهام و
تائىر آستیده يازىلگن دېسم، مبالغه بۆلمسه كېرەك.

يىللر اۆتدى، غربت و آوارهلىك، مېنى اۆز شهر و
ديارىم، دؤست و يارىم، كتاب و آثارىم، اينىقسە شمس كلياتی
دن ايرىب، مهاجرلىك بندىگه اسير اېتدى. بو يىللر دوامیده،
غربت شعرلرېنى يازىب توردیم؛ مولانانى اۆزبېكستانلىك
مخلصلرېگه تانيتيش اوچون بير قنچه مقاله لر يازىب، راديو

آرقه‌لی اېشیتتریشرلر تیارلب نشر اېتدیم و مولاناگه تېگیشلی
اېریم علمی سیمینار و کنفرانس‌لرده اشتراک اېتیب، سوزگه
چیق‌دیم. بولرگه قره‌مه‌ی، مولانانینگ شعرلرینی ترجمه قیلش
همتی و جرأتی هېچ قچان مېنده توغیلمه‌گن اېدی، زیرا
مولانانینگ عرفانی اندیشه لری و آسمانی سوزلری مېندېک
شعر مشق قیلیب یورگن شاگرددن شونچه‌لیک یوکسک و آلیس
اېدی که هر قنچه تلپینسم یا ایتیلسم، مېنینگ قؤلیم اونینگ
سایه سیگه هم یېتالمس‌دی.

تېنگری عنایتی بیلن اؤز یورتیم گه قیتیش شرفیگه
اېریشدیم. «یونسکو» تامانیدن ۲۰۰۷ ییلی مولانا ییلی دېب
اعلان قیلینیشی مناسبتی بیلن کابلده، مولانا توغیلگنی نینگ
(۸۰۰) ییللیگی خلق ارا سیمینار آرقه‌لی نشانلنماقچی بؤل‌دی.
بو ایشنی بجریش اوچون افغانستان جمهور ریسی امضاء سیده
بیر کمیسیون توزیل‌دی. اونده تانیقلی عالم‌لر و مولانا‌شناس‌لر
قطاریده کمینه هم کیچیک بیر مخلص صفتیده کمیسیون
عضوی بؤلیب، ایش آلیب باردیم.

کمیسیون اعضا‌لریدن بیر مولانانینگ اؤزبک‌ستانده،
اؤزبک تیلیگه ترجمه قیلینگن غزل‌لر یا رباعیلرینی کریلچه
الفباسیدن، افغانستان اؤزبک‌چه الفباسیگه اوگیریب، بیر تۆپلم

تيارلشيم نى مصلحت بېردى. مېن شمس كلياتيدن تنلنگن
غزللر ترجمه سيني ورقلب اؤتديم، بيراق افسوس كه تنله گن هر
بىر غزليم نينگ هېچ بولمگنده بىر- ايگى بيتى ناتوغرى
بولگىنى كۆريب، مذكور كتابدن غزللر تنلب، نشرگه تيارلشدن
واز كېچديم.

بنايرين، مېن عاجز، نسبتاً يخشىراق بىر ترجمه آرقه لى
عزيز تيلداشليم كه مولانا شعريتى نى تانيتيش و بهره مند قيليش
كه قرار قيلديم. شو نيتده، بو بيرينچى آديمه مولانانينگ
غزللىرىنى اېمس، بلكه مصرعلر حسابيدن كيچىك راق جمللى
شعرلىرى يعنى رباعيللىرىنى ترجمه قيليشگه جرأت اېتديم. البته
بوندن آلدين ظهيرالدين محمد بابرشاه، بابر نينگ اوغلى
كامران ميرزا، سلطان حسين ميرزا بايقرا نينگ اوغلى شاه
غريب ميرزا «غريبى» شعرلىرىنى فارسچه دن اوزبېكچه كه و
اوزبېكچه دن فارسچه كه، همده فروغ فرخزاد شعرلىرىنى
اوزبېك تىليگه شعرى ترجمه قيلگنيم بويوك مولانا نينگ
رباعيللىرىنى ترجمه قيليشيم كه آز بولسه ده، جرأت بېردى.

مېن، بو سىلنمه ترجمه لىرىم عيب سىز، كامل و ماهرلىك
بيلن بجرىلگن دېب آيتنه آلمه ي من، بيراق هېچ بولمگنده،
معنانى توغانىراق انگلب، امانتنى رعايت قىلىب، شعرنينگ

روحي و مضمون نينگ جانيني ترجمه گه کوچيريږي آلانگن
بولسم، مولانانينگ بويوک معنوي تي آلايدده شرمسار و گناهكار
بولمگنيم دن بختيار بولر اېديم.

قولينگيزده گي (۱۶۰) ته رباعي قيسقه مدته
شاشيلينچ روشده ترجمه قيليندي. رباعيلرني مېن تنلمه ديم،
بلکه رباعيلر نينگ اؤزي، ترجمه اوچون مېنگه اؤزيني تانيتدي،
يعني بير اؤقيشده، بيرينچي مصرع سي ترجمه بوله آلگن
رباعيلر ترجمه اوچون تنلندي. بو رباعيلر نينگ شونچه ليک
تېز ترجمه قيلينيشي گه مولانانينگ پاک روحي ياردم بېرگن
بولسه کېرەک، دېب اؤيله ي من.

اگر بو ترجمه لرده بيرار کمچيليك يا نقصان تاپيلسه،
البتہ فقط و فقط بو ناتوان ترجمان نينگ کمچيلیکی و
نقصانی، دېب بيلگه ي سيز دېگن اميدده من. بويوک تېنگري و
مولانا نينگ پاک روحي بو جرأتيم اوچون مېني کېچيرسين.
آمين يا رب العالمين!

دکتور شفيعه يارقين

کابل - حمل / ۱۳۸۶

اولوغ تېنگرى آتى بيلن

كېرىش سۆزى

مولوى بلخى رومى نامى بيلن مشهور بولگن مولانا جلال-الدين محمد بن بهاءالدين محمد بن حسين الخطيبى هجرى قمرى ۶۰۴ يىلى، ربيع الاول آيى نىنگ آلتىنچى كونى بلخ شىرىده توغىلگن. مولوى، عمرى نىنگ اساسى و كۆپ قىسمى نى كىچىك آسيا (بو كونگى توركيه) نىنگ "قونيه" شىرىده اۆتكزىپ، همده اۆشه يېرده ايجاد و ارشاد قىلىپ، هجرى قمرى (۶۷۲) يىلى عالمىدن اۆتكن ليگى باعث، «رومى» آتى نى هم اېگىلگن. بولردن تشقري، او «خداوندگار» لقبى بيلن هم مشهور دير.

مولانانىنگ آته سى محمد بن حسين خطيبى «بهاءالدين ولد» گه معروف بوليب، اونگه «سلطانالعلماء» دېپ لقب بېرگنلر. بهاءالدين نىنگ آنه سى علاءالدين محمد خورازمشاه نىنگ قىزى

بولگن.^۱ شو اوچون، ایریم منبعلر مولوی نی خوارزمشاهی
تورکلریدن دېب، یازده دیلر.^۲

هرچند، مولوی سینگری بویوک متفکر و عارف عالمشمول
شخصیت و تعلقاتگه اېگه بولیب، اندیشه و فلسفه سیده، عموماً
آلگنده «قرینداش و بېگانه» بیردېک و «تېنگ» بولسه- ده^۳، بیراق
کېزی کېلگنده، او اصل- نسبی نی اونوتمسلیک، قاله بېرسه اتنیک
اصلیتی گه اعتراف ایتیش و حتا اونگه سوینیش گه مجبور بولگن.
چنانکه، مولوی نینگ اوزی قویدیه گی رباعی ده آچیقچه سیگه شو
موضوع گه شونده ی اشاره قیلگن:

بیگانه مگیرید مرا، زین کویم

در کوی شما خانه خود می جویم

دشمن نیم آرچند که دشمن رویم

اصلم تورک است اگرچه هندی گویم^۴

ایریم منبعلرده تئوریتینچی مصرع "اصلم تورک است اگرچه
دری گویم" شکلیده کېلگن، که توغریراق کورینه دی.^۵

^۱ «محبت ترانه لری»، ابرگش آچیلوف، تاشکنت، ۲۰۰۵، ۲۱۲ بیت و بلخی، مولانا جلال الدین محمد، کلیات دیوان
شمس تبریزی، با مقدمه استاد بدیع الزمان فروزانفر، نشر ثالث، نشر سنایی، جلد ۱، چاپ سوم، تهران، ۱۳۸۱، مقدمه،
ص یک.

^۲ رحمانی فر، محمد، نگاهی نوین به تاریخ دیرین تورکهای ایران، نشر اختر، تبریز، ۱۳۷۹، ص ۱۵۸.

^۳ کلیات دیوان شمس تبریزی، جلد دوم، ص ۸۵۰، ۲۳۰۹ سانلی غزل ده گی بیتلرگه اشاره.

^۴ کلیات دیوان شمس تبریزی، جلد ۲، چاپ سوم، تهران، ۱۳۸۱، ص ۱۴۲۸، رباعی شماره ۱۱۸۷.

^۵ نگاهی نوین به تاریخ دیرین تورکهای ایران، ص ۱۸۸

ترجمه سی:

بېگانه دېمنگلر مېنى، شو يېردن من
بو يېرده، مېن اوز اويم نى اخترگن من
هندي ده اگرچه سوزلريم، اصليم تورک
دوست من سيزه، گرچه ظاهراً دشمن من^۶

سید کمال قارا علی اوغلو نینگ آيتيشيچه: "مولوی اوشبو رباعی نى، اونی "بېگانه" و مغول دېگن کیمسه لرنینگ جوابی گه آیتگن." ^۷ اوشه زمانده، مولوی یشب تورگن محیط (کیچیک آسیا-قونییه) ده، ایریم کیمسه لر مولوی شعرلری نینگ تیلی گه کوره اونی "یات" دېب خطاب قیلگنده، او اوشبو رباعیده تورک لیگیگه یققال اشاره قیلیب، اوزینی حمایه قیلماقچه حرکت قیلگن. بونده هېچ قنده-ی شک- شبهه گه اوزین یوق- البته.

شونینگدېک، مولوی نینگ غزللریدن بیریده ینه شو مسأله گه تېگیشلی شونده ی اشاره بار:

من تورکم و سرمستم، تورکانه سلح بستم
در ده شدم و گفتم، سالار سلام علیک^۸

ترجمه سی:

^۶ دکتر شفیه یارقین ترجمه سی.

^۷ نگاهی نوین به تاریخ دیرین تورکان ایران، ص ۱۵۸.

^۸ کلیات شمس تبریزی، جلد ۱، ص ۴۸۹، غزل شماره ۱۳۱۸

مېن تورک من و سرمست من، تورکانه قیلیچ باغلب

قیشلاققه باریب دیمن، سالار سلام علیک^۹

مولانا بویوک عارف و شاعر صفتیده «مثنوی معنوی»، «شمس دیوانی»، «فیه ما فیه» و «مجالس سبعه» کبی اولکن و ارزشلی شعری و نثری اثرلر یره تیپ، اوزیدن میراث قالدیرگن. اونینگ اثرلری، بوکون بشریت ادبیاتی تاریخی نینگ منگو اثرلری قطاریدن اوزین آلگن.

مولانا نینگ اندیشه و فلسفه سی اؤزی نینگ حیاتی دوریدن آق، غربده کیچیک آسیادن، شرقده اېسه خراسان گچه اونینگ مخلصلری و علاقمندلری تامانیدن اؤقیلیب، اؤرگیلیب همده پیرولیک بؤلیب کېلماقده. بو کونگه کېلیب، مولانا نینگ اندیشه و اثرلری قطعهلر بؤیلج جوده کېنگ کؤلم نی قمره ب آلگن.

تورکی خلقلر آره سیده اېسه مولانا گه یوکسک حرمت و اعتبار بېریش، اونینگ اندیشه و مکتبیدن پیرولیک قیلیش و شو بیلن بیرگه اونینگ اثرلری، اینیقسه «مثنوی معنوی» نینگ ترجمه و تفسیر قیلینیشی کاملاً طبیعی و بدیهی بیر نرسه دېسک، مبالغه بؤلمهیدی. چونکه، مولانا تورکانه جمعیتده توغیلیب، تورکانه

جمعیتده اوسیب- اولغه ییب نهایت، اولکن اثرلر یرّه تیپ، اوشبو
جمعیت قوینیده فانی دنیادن کوز یومدی.

مولانا اثرلریده تورک مدنیتی و تیلی نینگ تورلی عنصرلری
و کورینشلرینی یققال کوریش ممکن. قاله بپرسه، اونینگ اوزی هم
تورلی تورکچه شعرلر ایتگن و نمونه لری موجود. چنانکه
آذربایجانلیک خوش قریحه شاعر و یازوچی «غریبی»، شاه طهماسب
زمانیده تبریز شهریده تألیف ایتگن اوزی نینگ «روم شاعرلری نینگ
مجلسلری» ناملی تورکی تذکره سیده کویلب تورکی گوی شاعرلر
حقیده به تفصیل سوز یوریتگن. او، جمله دن مولانا حضرتلرینی هم
تورکی گوی شاعر صفتیده تانیتیپ، خالص تورکی همده فارسی-
تورکی ملمع شعرلریدن هم نمونه لر کپلتیرگن. چنانکه، مولوی قلمی
که منسوب تورکی شعرلریدن قوییده گی مطلع و حُسن مطلع، اؤن
ایگی امام اوصافیگه اُتلگن بیتلردن دیر:

اولار کیم بنده خاص خدا دیر

محب خاندان مصطفی دیر

حقیقت کعبه سینین قبله گاهی

امام و پیشوای مرتضادیر...

و بو بیت اینیقسه درویشلرگه اوگیت صفتیده، ارم گلستانی
نینگ بلبلی و جان بغیشلاوچی نطقیدن کبلیب، سؤز اهلی اؤز
شعرلرینی اوشبو بیت بیلن رونق بېریب، او بیلن ترجیح بندلر توزگنلر:

دینمه، کوزت، باقما چاپار بؤشمه هېچ

رند جهان اول، یوری دوقنما کبچ^{۱۰}

رحمتلی نهاد سامی بانارلی «رسملی تورک ادبیاتی تاریخی»
ناملی کتابده، مولوی کیچیک آسیاده تورکی دېوان یره‌تگن بیرینچی
شخص اېکن لیگیگه ایشانچ بیلدیره‌دی. اونینگ فکریچه، جلال
الدین مولوی رومی هرچند کؤیینچه فارسچه شعر یازگن بولسه- ده،
بیراق او کیچیک آسیانینگ بیرینچی تورکی گؤی شاعرلیدن سنه‌له-
دی.^{۱۱}

مولوی اندیشه لری، اینیقسه تورکی شعرلری تأثیری آستیده
آذربایجان و باشقه تورکی خلق لرینگ شاعر و درویشلری آره‌سیده
«مولویه مکتبی» نینگ تاپیلیشی دیر. بولر آره‌سیده افلاکی، سید
عمادالدین نسیمی، شاه اسماعیل ختایی و ... کبی یتوک شاعرلر
کؤزگه تشلنه‌دی. استاد دکتور حسین محمدزاده اوشبو شاعرلرینگ
ترجمه‌ حالی و اثرلرینی «مولویه مکتبی نینگ تورکی شعرلیده بیر

^{۱۰} نگاهی نوین به تاریخ دیرین تورکهای ایران، ص ۱۵۹.

^{۱۱} اؤشه اثر، ۱۶۰ بېتلر.

سَیر» ناملی ارزشلی بیر تۆپلمده ییغکن. قوییده، مولوی گه منسوب
تورکی شعرلریدن بیر نمونه نی انه شو کتابدن کبلیتیره میز:

اوسون وارسا ای غافل آلدانماغیل زنهار مالا
شول نسنهیه که سن قویوب گپدرسن اول گپروقالا

سن زحمتینی گؤره سن دوره سن دنیا مالینی
آنلار قالیرلار خرج ایدوپ آنمیالار زهی بلا

سنی اونودور دوستلارین اوغلون، قیزین، عورتلرین
اول مالینی اوله شلر حساب ایدوپ قیلدان قیلا

قیلما یالار سنه وفا بونلار بای اولا، سن گدا
سنین ایچون وېرمیه لر بیر پارا اېنمک یوقسولا

بیر دملیغا آغلاشالار آندان واروپ باغلاشالار
سنی چوقورا گؤموشوب تېز دؤنه لر گوله- گوله

اول مال دېدین، مار اولا حقا که گورون دار اولا
هرگز مدد بؤلما یاس»ون چپوره باقوب ساغا- سلا

اؤل سنه اول خوش طوراق آلتون اېسه آندا چوراق
آنلار سنه قارشو گله نېپلر طاشيم قيلدیی یاراق

گوج يېندوکجه قيلغيل کرم چون اولالونده درم
دولت آنين اوگود اولال اوگود بو دور که من دېرم

بيلين بوتو، قيلين عمل بئيله بويوردو لم يزل
اويماينيز هر بير باطله تورک ايله توز طول امل

نعمت اونون محنت اونون دنيا اونون، آخرت اونون
دولت اونون قاني بولا تامو اونون، جنت اونون

نه قبل گېرهک نه قال گېرهک حقا منه نه مال گېرهک
کندوزونو بيلن قولال ديله گوم اېيو گېرهک

اي شمس ديله حاقدان حاقي بيز فاني بيز، اولدور باقي
قامولار اونون مشتاقی تا خودکو کيمين اولال؟^{۱۲}

و بو غزلنی هم مولوی تورکچه و فارسچه نینگ بدیع قاریشمه-
سیدن جوده چیراییلی یرەتگن:

دانی چرا به عالم، یالقیز سنی سېور من
چون در برم نیایی، اندر غمت اولر من
من یار باوفایم، بر من جفا قیلورسان
گر تو مرا نخواهی، من خود سنی دیلرمن
روی چو ماه داری، من شاددل از آنم
زان شکر لبانت بیر اوپکنگ دیلرمن
تو همچو شیر مستی، دانی قانیم ایچرسن
من چون سگان کویت، دنبال تو گېزرم
فرمای غمزهات را، تا خون من بریزد
ورنی سنین آلیندن من یار غویا باریرمن
هردم به خشم گویی، بارغیل منیم قانیمدان
من روی سخت کرده، نزدیک تو دورورمن
روزی نشست خواهم یالقیز سنین قاتیندا
هم سن چاخیر ایچرسن، هم من قمیز چیلرمن
آن شب که خفته باشی مست و خراب شاها
نوشین لبت به دندان قی-یی- قی-یی توتورمن
روزی که من نبینم آن روی همچو ماهت

جانا نشان کویت از هرکس سؤرورم

ماهی چو شمس تبریز غیبت نمود، گفتند

از دیگری نپرسید، من سؤیله‌دیم: آریرمن^{۱۳}

* * *

شونی هم اېسلش کپره‌ک که، «شمس دېوانی» ده بیر قنچه غزلر ترکیبیده هم بوتونله‌ی تورکی بیتلر موجود. افسوس که بو بیتلر کویینچه چاپ‌گه تیارلاوچیلریننگ تورکچه بیلمه‌گنلیک‌لری یا هم باشقه سبیلرگه کۆره یا خطادان تۆله و یا هم ناقص شکلده کوچیریلگن. «شمس دېوانی» نینگ مولانا زمانیکه یقین‌راق ایشانچلی قۆلیازمه لریده اونینگ تورکچه شعرلریدن کۆپ نمونه‌لر بۆلسه کپره‌ک، دېب اویله‌یمیز. بیز اوشبو یازووده فایده لنگن «شمس دېوانی» ده اوچره‌تگن بیتلردن بیر نېچه نمونه نی کپلتیره‌میز. بو بیتلر عثمانلی تورکچه شیوه سیده یازیلگن بولیب، ایریم یپرلرینی اۆزبېک شیوه سیگه ماسلب یازدیک.

«شمس دېوانی» نینگ بیرینچی جلدی، (۱۱۸۳) سانلی

غزلی ترکیبیده قوییده‌گی اوچ بیت بار:

اگر کی [کیم] دیر قرینداش یوقسه یاوز

اوزون یۆلده سېنه [سېنگه] بو دور قلاوز

¹³ اوشه اثر، ۱۶۲-۱۶۳ بیتلر.

چپانی بپرک دت [؟] قرتن اپکیش دیر
 اپشیت مېندن قرا کؤزیم قراکؤز
 اگر تات سن اگر رومین وگر تورک
 زبان بی زبانان را بیاموز^{۱۴}
 و (۱۳۶۲) سانلی غزلده بو بیتلر کېلگن:
 کجکنن اغلن هی پزه کېلگیل
 داغدن داغده هی کزه کېلگیل
 آی بېگی سېن سن، کون بېگی سېن سن
 بی مزه گېلمه، بامزه کېلگیل^{۱۵}
 و (۱۳۶۳) سانلی غزلده قوییده گی بیتلر بار:
 کجکنن اغلن اودیا کېلگیل
 یوک بلمسک دغدغ کزگیل
 ای سرمستان، ای شه مقبل
 مکرم و مشفق پردل و بی دل
 أول ججکی کم یازده بلدک
 کِمسه یه ورما خصمیننه وېرگیل^{۱۶}

¹⁴ کلیات شمس تبریزی، بیرینچی جلد، ۴۴۲ بیت.

¹⁵ اوشه اثر، ۵۰۴ بیت.

¹⁶ اوشه اثر، ۵۰۵ بیت.

و (۱۹۸۲) سانلی غزلده هم قوییدهگی بیتلر بار:

گل سن بنده ستایک غرضم یق یوق اشدرسن

قل سن انده یوز دیر یلنر قنده قلدرسن

چلبی دیر قیمو دیر لک چلبا گل نه گبزدرسن

چلبی قللرن استر چلبی نه سبزدرسن

نه اغر دیر نه اغر دیر چلب اغرنندن قغرمق

قـولغن اج بله کیم انده دگرسن^{۱۷}

* * *

مولانا اثرلری نینگ تورکچه-اوزبکچه ترجمه‌سی:

مولانا اثرلری نینگ تورکی تیلگه اوگیریش (ترجمه) ایشی
بیرینچی قتله تورکیه ده عملگه آشگن. حضرت مولانا اثرلری نینگ
مخلصلری و مولانا شناس عالمر و شاعرلر اونینگ «شمس
دیوانی» دن کوپل غزللر و رباعیلر و شونینگدېک، «مثنوی
معنوی» دن هم ایریم پرچه لرنی تورکی تیلگه اوگیریب، تورکی تیل
مخلصلری فایده‌لنیشی گه قویدیلر.

سلیمان نحیفی هجری قمری ۱۱۵۰ ییلی مولانا نینگ
«مثنوی» سینی اوز وزنیده تورکی گه اوگردی. شونینگدېک، ولد
عزت بوداق هم «مثنوی» نی تورکی تیلگه ترجمه قیلدی.

عالم و شاعر گلپینرلی بیرینچیدن ولد عزت بوداق نینگ
ترجمه سینی تصحیح و چاپ ایتیب، کپین اېسه اؤزی هم مولانا
نینگ جوده کوپ غزللرینی تورکی تیلده شعرى ترجمه قیلیب، نشر
ابتدی.^{۱۸}

تورکی تیلده مولانا اثرلری نینگ ترجمه ایتیش آقیمی کپین
هم ادامه تاپدی. تورک شاعرلر و قلمکشلری مولانانینگ تورلی شعر
و اثرلرینی ترجمه قیلیب، اونینگ علاقمندلری فایده لیشی گه
قۇیدیلر.

آیتیش کپره ک، تورک عالمری و مولانا شناسلری مولانا
اثرلری، اینیقسه «مثنوی» سینی تورکی تیلگه اؤگیریش بیلن بیرگه
اونی تفسیر و شرح هم قیلدیلر. چنانکه، مولانا شناس عالم سروری
(وفات هجری قمری ۹۶۹) «مثنوی» نی اؤنونچی هجری عصرده
شرح اېتگن. شونینگدیک، شمعى افندی نینگ بېش جلدلیک شرحی
هجری قمری (۱۰۰۰) و (۱۰۰۱) ییللر دوامیده عملگه آشیریلگن.
بو اثر مثنوی نینگ مهم تورکی شرح لریدن سنهله دی.

اؤن بیرینچی هجری عصر اؤرتهلریده تانیقلی تورک عالمی
رسوخ الدین اسماعیل الانقروی «مثنوی معنوی» گه بویوک بیر
تفسیر یازدی. بو تفسیر آلتی دفتر و هر دفتر اوچ جزء دن عبارت

دیر. بو تفسیر «فاتح‌الابیات» نامی بیلن ایکی قتله (هجری ۱۲۱۳ و هجری ۱۲۵۱ ییلدرده) باسیلیب چیققن.

اسماعیل انقروی مولویه طریقتی نینگ بویوک مشایخی‌دن بولیب، اؤزی نینگ اېسلب اؤتیلگن شرحی طفیلی منگو شهرت گه اېگه بولدی.

انقروی شرحی کیچیک آسیا ساحه‌سیدن چیقیب، شرق و غربگه هم یېتیب باریب، اوزگه تیللرگه هم ترجمه قیلیندی. بو اولکن اثر عرب، فارسی- دری همده انگلیس تیللرگه اؤگیرلیدی.

انقروی شرحی نینگ تولیق فارسجه ترجمه سینی خانم دکتور عصمت ستارزاده عملگه آشیردی. بو ترجمه نینگ تورت کتابی ایرانده چاپ اېتیلگن. شونینگدېک، یوسف بن احمد مولوی هجری (۱۲۳۰) ییلی اونی عرب تیلیگه اؤگیرگن و هجری (۱۲۸۹) ییلی «المنهج القوی» آتی بیلن مصرده باسیلیب چیققن.^{۱۹}

قاله بېرسه، عابدین پاشا «مثنوی معنوی» نینگ باشقه بیر تورکچه ترجمه‌سینی آلتی جلدده عملگه آشیردی. بو اثر هجری (۱۳۰۵) ییلی استانبول ده باسیلیب چیققن.^{۲۰}

¹⁹ شرح کبیر انقروی بر مثنوی معنوی (انقروی نینگ مثنوی معنوی گه اولکن شرحی)، دکتور عصمت ستارزاده ترجمه

سی، بیرینچی جزء، بیرینچی دفتر، تهران، ۱۳۷۴، ۹-۱۰ بېتلر.

²⁰ اؤشه اثر، ۱۷ بېت.

باشقه بیر عده تورک مولانا شناس لری هم مثنوی معنوی نی
تورکچه شرح و تفسیر قیلگن لر. اولر نینگ ایریم لری قوییده گیچه:
۱- سودی شرحی، یوگسلاوی اهلی وفاتی هجری (۱۰۰۰)
ییلی.

۲- مثنوی تفسیری، ایکی جلد، شیخ اسماعیل حق
البرسوی.

۳- مثنوی تفسیری، شارح ابراهیم جووری.

۴- مثنوی نینگ شرح و نشری، شارح محمد نسرین.^{۲۱}

ایندی بپواسطه مولانا اثرلری نینگ اوزبکچه ترجمه لریگه
کېلسک. تورکی اوزبکی تیلده مولانا اثرلری ترجمه ایشلری نینگ
دپیرلی برچه سی اساساً ییگیرمه نچی عصرده، اوزبکستان شاعرلر
و مولانا شناس عالملری آرقه لی عملگه آشگن. بو ایشده علی بېک
رستموف، شاه اسلام شاه محمدوف، جمال کمال، اصغر محکم، عالم
جان بؤریف، عارف عثمانوف، اېرگش آچیلوف، جمعه نیاز جباروف،
عبدالطیف محمد و اولوغ بېک همدم کبی لرنینگ اولوش و
خدمتلری کته دیر.

مولانا اثرلری نینگ ترجمه ایشلریگه اونینگ «مثنوی»
سیدن پرچه لر و «شمس دیوانی» دن ایریم غزللر و رباعیلردن آلیب،

²¹ اؤشه اثر، ۱۷-۱۸ بېتلر.

اونینگ «مثنوی معنوی» و «فیہ ما فیہ» کبی اثرلری نینگ تؤولیق ترجمه سی کیره دی.

اؤزبکستان تانیقلی شاعری جمال کمال ۱۹۸۶ ییلی «ردی فیش» نینگ «جلال الدین رومی» دېب اتلگن تاریخی- بیوگرافیک رمانی نی روسچه دن اؤزبکچه گه ترجمه قیلیب، نشر اېتدی. ۲۲ بو اثر تورتنکی صفتیده، اؤزبکستانده مولانا اثرلری و اندیشه لری قاله بیرسه اونینگ اثرلرینی ترجمه اېتیش آقیمی بیلن قیزیقیش نی تاباره کوچه یتیردی. یوقاریده اېسلب اؤتیلگن اؤزبکستانلیک شاعر و مولانا شناس عالمیر آز می کوپ می، مولانا اثرلریدن اؤزبکچه گه اؤگیروش گه کیردیلر.

شاه اسلام شاه محمّدوف مولانا نینگ غزل، رباعیلریدن نمونه لر و مثنوی سیدن آیریم پرچه لرنی اؤزبک تییلیگه اؤگیروب، اولرنی باشقه فارس-دری کلاسیک نمونه لریدن تشکیل تاپگن ترجمه لری بیلن بیرگه «اینجولر عمانی» آتلی کتابیده چاپ اېتدی. ۲۳

شونینگدېگ، اؤزبکستان تانیقلی شاعری جمال کمال هم بیر قنچه رباعیلر همده مثنوی سیدن آیریم پرچه لرنی ترجمه قیلیب،

²² ردی فیش، جلال الدین رومی، جمال کمال ترجمه سی، تاشکنت، ۱۹۸۶.

²³ ش. شاه اسلام، اینجولر عمانی، تاشکنت، ۱۹۸۸، ۲۱۰-۲۵۱ بېتلر.

آیله سین یوز پاره کۆکسیم نی فراق

سۆیله گه ی من شرح درد و اشتیاق...^{۲۶}

مثنوی نینگ آلتی دفتری نینگ ترجمه‌سی (۲۰۰۱-۲۰۰۴) ییللر دوامیده تهران و تاشکېنت شهرلریده ایران اسلامی جمهوریتی ایلچیخانه سینینگ فرهنگی رایزنلیگی تامانیدن باسیلیب چیققن. بو کتاب تهرانده (۱۳۸۵) ییل نینگ اؤن ته یخشی کتابلریدن بیری صفتیده، ترجمان‌گه مخصوص ساورین کبلیتیردی.

اؤزبېکستان تانیقلی شاعر و مولانا شناس عالمی اصغر محکم هم مولانا اثرلری نینگ ترجمه‌سی بویچه انچه ارزیگولی ایشلرنی بجرگن. او، «شمس دیوانی» دن کۆپل غزل و رباعیلرنی اؤزبېک تیلیگه شعرى ترجمه قیلگن. شونینگدېک، ییللر دوامیده «مثنوی معنوی» دن آیریم پرچه‌لرنی اؤزبېک تیلیگه اؤگیرگن.

اصغر محکم نینگ بجرگن مهم ایشلریدن بیری، مشهور تورک مولانا شناس عالمی عابدین نینگ مثنوی گه یازگن شرحی نی تورکی عثمانی دن اؤزبېک تیلیگه اؤگیرب، او بیلن بیرگه مثنوی نی هم بیت مه - بیت شعرى ترجمه قیلگنی دیر. بو اثرنینگ بیرینچی

کتابی ۱۹۹۹ ییلی تاشکېنت ده «معنوی مثنوی» آتی بیلن باسیلیب
چیققن. ۲۷

شونینگدېک، اصغر محکم «شمس دیوانی» دن (۱۰۰) ته
غزل نی تنلب، اونی اوزبېک تیلیگه شعری ترجمه قیلیب، دری متنی
بیلن بیر کتابده میلادی (۲۰۰۶) ییلی تاشکېنت ده چاپ اېتگن. ۲۸
آیتیش کېرەک که، مولانا نینگ شعری اثرلری بیلن بیرگه
اونینگ نثری اثرلری هم اوزبېک تیلیگه اوگیریلگن. چنانکه بوندهی
ایزگو ایشلردن بیرى اونینگ «فیه ما فیه» نثری اثری اولوغ بېک
همدم قلمی آرقه لی «ایچینده گی ایچینده دور» عنوانی آستیده ترجمه
قیلینیب، ۱۳۸۲ (۲۰۰۳) ییلی تاشکېنت ده نشر اېتیلگنی دیر.
بو اوړینده شونی هم اېسلش کېرەک که، ایریم تحقیقاتچیلر و
ادبیاتشناسلر بابا رحیم مشرب قلمی گه منسوب «مبداء نور» آتلی
اثرنی «مثنوی معنوی» نینگ تفسیری دېگن فکرنی هم بیلدیرگنلر.
بو اثر تورلی یورتلرده قیته - قیته باسیلیب چیققن و سؤنگی قتله
میلادی ۱۹۹۵ ییلی تاشکېنت ده چاپ اېتیلگن. ۲۹

27 جلال الدین رومی، معنوی مثنوی، اصغر محکم (مثنویدن بیر قسمی و شرحی نینگ ترجمه سی بیلن)، بیرینچی جلد،
بیرینچی کتاب، تاشکېنت، ۱۹۹۹.

28 شمس تبریزی دېوانیدن تئلگن، اصغر محکم ترجمه سی، «الهدی» نشریاتی، تهران، ۱۳۸۵ ش.

29 مثنوی معنوی، جمال کمال ترجمه سی، بیرینچی دفتر، عارف عثمان مقدمه سی، ۱۴۰۳ بیلا
www.ezgd.org

حضرت مولانا اثرلریدن اوزبېک تېليگه پرچه لر يا توليق ترجمه قيليش ايشلري، ييللر بويى همان دوام ايتيب كېلماقده. اوزبېك شاعرلري و مولاناشناس عالمر و مخلصلري اونينگ اثرلریدن تورلى نمونه لرنى تنلب، اوزبېك تېليگه شعري يا نثري اوگيرماقده لر. قاله بېرسه ترجمه ايشى، توركى تيل نينگ تورلى شيوه لرېده عملگه آشيريليب كېلماقده. بو ايش، مولانا اثرلريگه بولگن قيزيقيش، توركى خلقلر آره سيده اؤتميشدن باشلب بو كونگه چه، كون - سايين آشيپ باره ياتگنى گه يققال دليل دير.

بو اورينده شونى هم عليحده اېسلب اؤتيش كېرەك كه، مولانا نينگ فارسچه اثرلري نينگ اوزبېكچه (يا هم توركچه) ترجمه ايشى هر قندهى ترجمان تامانيدن هم توغرى و چيرايلى بجريليشى آسان اېمس. چونكه، هر ايكله تيلنى پخته بيليش همده كوچلى شاعر بوليشدن تشقري، اوزبېكچه (توركچه) و درى تيللري گرامر، بديعى سؤز اويينلري همده باشقه خصوصيتلري نقطه نظردين فرقلى بوليب، اينيقسه صفت و موصوف اورنى و عبارهلر توزيليشى بوتونلهى فرقلى و تېسكرى بولگن ليگى باعث، ترجمه ايشى آنچه قيين كېچه - دى. بو خصوصيت، اينيقسه قافيه و رديفلى شعرلرنى ترجمه قيليش چاغيده، اوگيروچى دن آنچه مهارت، يېترلى تجربه و استعداد طلب قيله دى. بونده، اوگيريله ديگان اثر مضمونى و محتواسينينگ تېرن

ليکي هم اعتبارگه آينسه، بو ايش نينگ ينه هم آغيرليک و مرکبليکي آشه دي.

قولينگيزده کي اوشبو اثر، افغانستانده انه شو ترماقده عملگه آشپريلگن ايلک ايشلردن بيري دير. بو اثر اساساً مولانانينگ (۱۶۰) ته رباعي سيدن عبارت بوليب، اولرني حرمتلي دکتور شفيعه يارقين انچه مهارت، دقت و محنت بيلن اوږيکچه گه اوږيرگن.

شاعر اوږ ترجمه سيده، رباعيلرينگ مضمون و محتواسي بيلن بيرگه اولرينگ وزني، قافيه سي و کويينچه، حتا بديعي صنعتلر و رديفلريني هم عينا سقلشگه اينتيلگن. بو نشرده رباعي لرنينگ دري متني هم بپريلگني قاله بپرسه، اوږبک ينگي الفباسي قوللنيلگني جوده اورينلي و يخشي بوليبيدي. بيز بو اثرني مولانا حضرتلري توغيلگني نينگ (۸۰۰) ييلليگي خلق ارا بيرمي مناسبتي بيلن برچه عزيز تيلداش وطنداش لريميزگه يخشي ساوغات بوله دي دب، اوږيله يميز و اولر، مولانا حضرتلري نينگ رباعيلريني اوږ انه تيللريده اوقيب، بهره و لذت آله دي لر دب، اميد قيله يميز. تيليميزده، شونده ي اږگو ايشلر اوچون قلملر تينيم سيز ايشله ي بپرسين!

محمد حليم يارقين

کابل- حمل ۱۳۸۶

۱

آن کس که بیسته است او، خواب مرا
 تر می‌خواهد ز اشک محراب مرا
 خاموش مرا گرفت و در آب افکند
 آبی که حلاوتی دهد آب مرا

۱

اولکیم، که اوغیرله‌دی مپینگ خوابیمنی
 ایسته‌یدی یاشیم له هول، محرابیمنی
 آلدی مپنی سووگه تشله‌دی، اول سووگه
 کیم طرفه حلاوت بهره‌دور آیمنی

۲

افسوس که بیگاه شد و ما تنها
در دریایی کرانه اش ناپیدا
کشتی و شب و غمام و ما می‌رانیم
در بحر خدا به فضل و توفیق خدا

۳

اوّل به هزار لطف بنواخت مرا
آخر به هزار غصه بگداخت مرا
چون مهره مهر خویش می‌باخت مرا
چون من همه او شدم بینداخت مرا

۴

ای آنکه چو آفتاب فرد است، بیا
بیرون تو برگ و باغ زرد است، بیا
عالم بی تو غبار و گرد است، بیا
این مجلس عیش بی تو سرد است، بیا

۲

افسوس، قرا تون دور و مېن من تنها
 بير دېنگيز و ساحلی اوزاق، ناپیدا
 البته که کېمه نى هدايت قیلگوم
 حق دېنگیزیده، اگر مدد بېرسه خدا

۳

اول مېنى مینگ لطف بيله شاد ایتدی
 آخر مېنى مینگ غم بيله برباد ایتدی
 مېندن مېنى آلدی او، محبت بیره
 چون او بولدیم، ظلمنى بنیاد ایتدی

۴

ای اول که یوزونگ قویاش کبی یاروق، کپل
 سېن سیز مېنگه دور باغ جهان ساروق، کپل
 سېن سیز بو جهان غبار و توپراق دور، کپل
 سېن سیز مېنگه دورعیش و طرب ساووق، کپل

۵

ای داده به نان گوهر ایمانی را
 داده به جوی قلب یکی کانی را
 نمرود چو دل را بخلیلی نسپرد
 بسپرد به پشه، لاجرم جانی را

۶

تا کی باشی ز دور نظاره ما؟
 ما چاره‌گیریم و عشق بیچاره ما
 جان کیست؟ کمینه طفل گهواره ما
 دل کیست؟ یکی غریب آواره ما

۷

جز عشق نبود هیچ دمساز مرا
 نی اول و نی آخر و آغاز مرا
 جان می‌دهد از درونه آواز مرا:
 کی کاهل راه عشق در باز مرا

۵

ای بېرگوچی نان گه گوهر ایمان نی
وی بېرگوچی بیر ارپه اوچون بیر کان نی
کونگولنی خلیل گه بېرمه دی چون نمرود
آخر بېردی چبین گه شیرین جان نی

۶

بیزنی قیله سن اوزاقدن نظاره
مېن چاره و عشق ابرور مېنگه بېچاره
جان کیم؟ بېشیگیم ده بیر کمینه کودک
دل کیم؟ اېشیگیم ده بیر غریب، آواره

۷

یوق عشقدن اوزگه مېنگه هېچ بیر دمساز
عشق اول و عشق آخر و عشق دور آغاز
کونگلوم ایچیدن بیر چقیریق، بیر آواز
دېدی: اېشیگیم آچیق ابرور، قیل پرواز

۸

در جان تو جانیست، بجو آنجان را
 در کوه تو کانیست، بجو آن کان را
 صوفی رونده گر توانی میجوی
 بیرون تو مجو، ز خود بجو تو آن را

۹

دود دل ما نشان سوداست، دلا
 وان دود که از دل است، پیداست، دلا
 هر موج که میزند دل از خون، ای دل
 آن دل نبود، مگر که دریاست، دلا

۱۰

زنهار دلا، بخود مده ره غم را
 مگزين بجهان صحبت نامحرم را
 با تره و نانی چو قناعت کردی
 چون تره مسنج، سبليت عالم را

۸

بیر جان یشه‌گه‌ی جانینگده، تاپ اُول جاننی
 بیر تاغ یشه‌گه‌ی کانینگده، تاپ اُول کاننی
 آنی تاپه‌من تشقیردن دېب، یورمه
 جانینگ ایچیدن ایزله اوشل جاناننی

۹

قلییم توتونی نشانه سودا دور
 دل نینگ توتونی نهان اېمس، پیدا دور
 قان مونچه که موج اوریب چیقیر بو دلدن
 گویا که دلیم اېمس بو دل، دریا دور

۱۰

زنهار کونگول، آلمه اوزینگه غم نی
 محرم توتمه، اوزینگه نامحرم نی
 بیر ترّه و نان گه چون قناعت قیلدینگ
 بیر ترّه کبی دور دېمه‌گیل عالم نی

۱۱

عاشق همه سال مست و رسوا بادا
 دیوانه و شوریده و شیدا بادا
 با هشیاری غصه هر چیز خوریم
 چون مست شویم، هر چه بادا بادا

۱۲

عمریست ندیده‌ایم گلزار ترا
 وان نرگس پرخمار خمّار ترا
 پنهان شده‌ای ز خلق مانند وفا
 دیریست ندیده‌ایم رخسار ترا

۱۳

گر عمر بشد، عمر دگر داد خدا
 گر عمر فنا ببرد، نک عمر بقا
 عشق آب حیاتست در این آب درآ
 هر قطره از این بحر حیاتست جدا

۱۱

عاشق همه وقت مست و رسوا بولسین
 دېوانه و شؤرىده و شیدا بولسین
 هشیارلیغیمده دایما غم چپکدیم
 مستلیکده نى چاره، هر نه بولسا، بولسین

۱۲

عمر اؤتدی، کؤزیم کؤرمه‌دی گلزارینگنی
 اول نرگس پُرخمَارِ خمارینگ نى
 خلق نینگ کؤزیدن وفا کبی پنهان سن
 کؤپدن بېرى کؤرمه‌دیک، رخسارینگنی

۱۳

عمر اؤتدی اگر، بېردى ینه عمر خدا
 گر عمر فنا بؤلدى، منه، عمر بقا
 عشق آبِ حیات‌دور، بو حیات آبیگه کیر
 هر قطره‌سى بیر بحر حیات دور، گؤیا

۱۴

کوتاه کند زمانه این دمدمه را
 وز هم بدرد گرگِ فنا این رمه را
 اندر سر هر کسی غرورِ است، ولی
 سیل اجل قفا زند این همه را

۱۵

لاحول ولا دور کند آن غم را
 گر دیو رسد جان بنی آدم را
 آن کز دم لاحول ولا غمگین شد
 لاحول ولا فزون کند آن دم را

۱۶

من ذره و، خورشید لقایی تو مرا
 بیمار غم، عین دوايي تو مرا
 بی‌بال و پر اندر پی تو می‌پرَم
 من کاه شدم، چو کهربایی تو مرا

۱۴

کوتاه قیلر زمانه بو دَمَدَمه نی
 ییپ ترقتهدی گرگِ فنا بو رمه نی
 هرکیم باشیده کبر و هوا بار، ولی
 بیر سیلِ اجل آلیب کبتر بو همه نی

۱۵

لَا حَوْلَ وَلَا يَوْقُ قِيلَه دور هر غم نی
 گر دېو اسیر آلسه بنی آدم نی
 لَا حَوْلَ وَلَا نینگ دَمینی غم بیلسنگ
 لَا حَوْلَ وَلَا کۆپه‌ی تیرر اُول دم نی

۱۶

مېن ذره من و سېن اېسه، خورشیدلقا
 مېن غم کسلی، سېن اېسه دردیم گه دوا
 آرتینگده قنات سیز اوچه من هردایم
 مېن میده سامان، سېن کهربا سن گویا

۱۷

منصور بُد، آن خواجه که در راه خدا
 از پنبه تن جامه جان کرد جدا
 منصور کجا گفت انالحق می گفت
 منصور کجا بود؟ خدا بود خدا

۱۸

می آمد یار، مست و تنها تنها
 با نرگس پرخمار، رعنا رعنا
 جستم که یکی بوسه ستانم ز لبش
 فریاد برآورد که: یغما یغما!

۱۹

آن لقمه که در دهان نگنجد، بطلب
 وان علم که در نشان نگنجد، بطلب
 سرّیست میان دل مردان خدای
 جبرئیل در آن میان نگنجد، بطلب

۱۷

منصور ابدی اُول خواجه که حق یولیدا
 تن پنبه سیدن جامه جان قیلدی جدا
 منصور قچان دبدی "انالحق" سوزینی
 منصور قچان ابدی؟ خدا اپردی خدا!

۱۸

یار کبدی قاشیمگه مست و تنها تنها
 نرگس کوزی پُرخمار، رعنا رعنا
 بیر بؤسه آلهی دپدیم لبیدن، اما
 فریاد چپکیب دبدی که: یغما یغما!

۱۹

اُول لقمه‌نی کیم دهانده سیغمس، تیله‌گیل
 اُول علم‌نی کیم نشانده سیغمس، تیله‌گیل
 مردانِ خدانینگ دلیده بیر سرّ بار
 جبریل اوئل میانده سیغمس، تیله‌گیل

۲۰

امروز چو هرروز خراییم، خراب
 مگشا در اندیشه و بر گیر رباب
 صدگونه نماز است و رکوعست و سجود
 آنرا که جمال دوست باشد محراب

۲۱

ای آنکه تو یوسف منی، من یعقوب
 ای آنکه تو صحت منی، من ایوب
 من خود چه کسم؟ ای همه را تو محبوب
 من دست همی زنم، تو پایی می کوب

۲۲

از جمله طمع بریدم آسانست
 الا ز کسی که جان ما را جانست
 از هر که کسی برد، برای تو برد
 از تو که برد دمی، کرا امکان است؟

۲۰

هرکونده گی دېک خراب من، مست و خراب
 کۆپ اؤيله مه، آل قؤلینگه بیر تار و رباب
 یوز نوع نماز دور و رکوع و سجده
 گر دؤست جمالی بؤلسه کیم گه محراب

۲۱

سېن سن مېنگه یوسف و سېنگه مېن یعقوب
 سېن سن مېنگه ساغلیق و ابرورمن ایوب
 مېن قرسک اورهی، سېن اېسه کویلب اؤینه
 مېن کیم دورمن؟ ای همه گه سېن محبوب!

۲۲

خلق جمله سیدن طمع اوزیش آسان دور
 اِلّا اوندن که جانیمیزده جان دور
 هرکیم سېن اوچون اوزر بیراو دن اؤزینی
 سېندن کیم اوزر اؤزینی؟ نی امکان دور

۲۳

از کفر و ز اسلام برون صحراييست
 ما را به میان آن فضا سوداييست
 عارف چو بدان رسيد، سر را بنهاد
 نه کفر و نه اسلام و نه آنجا جاييست

۲۴

افکند مرا دلم به غوغا و گريخت
 جان آمد و هم از سر سودا و گريخت
 آن زُهره بی زُهره چو دید آتش من
 بربط بنهاد زود برجا و گريخت

۲۵

امروز در این خانه کسی رقصانست
 کش کل کمال، پیش او نقصانست
 ور در تو ز انکار رگی جنبانست
 آن ماه در انکار تو هم تابانست

۲۳

اسلام و کفردن اؤزگه بیر صحرا بار
 اُول جای ایچیده باشیم ده بیر سودا بار
 عارف اؤشه ییبرگه ییتسه، قویگهی باشینی
 نې کفر و نه اسلام، عجب دنیا بار!

۲۴

قلبیم مېنگه بېردی شور و غوغا، قاچدی
 جان سالدی باشیمگه سؤز و سودا، قاچدی
 اُول زُهره بی زُهره النگهمنی کؤریب
 بریط نی قویب تېز جایگا، قاچدی

۲۵

بو اویده کؤرینگ بوگون بیراو رقصان دور
 اُول کیم، آلیدا برچه کمال نقصان دور
 انکاریده گر بیر تامیرینگ جنبان دور
 اُول آی سېنینگ انکارینگگه هم تابان دور

۲۶

انصاف بده که عشق نیکوکار است
 زانست خلل که طبع بدکردار است
 تو شهوت خویش را لقب عشق نهی
 از شهوت تا به عشق ره بسیار است

۲۷

ای آنکه در این جهان چو تو پاکی نیست
 زیبا و لطیف و چست و چالاکی نیست
 زین طعنه در این راه بسی خواهد بود
 با ما تو چگونه‌ای دگر باکی نیست

۲۸

ای جان خبرت هست که جانان تو کیست
 وی دل خبرت هست که مهمان تو کیست
 ای تن که به هر حيله رهی می‌جویی
 او می‌کشدت، ببین که جویان تو کیست

۲۶

انصاف قیلینگ که عشق دور نیکوکار
 نقص شونده که طبعی میز ابرور بدکردار
 سېن، شهوتینگه عشق لقب بېرگه‌ی‌سن
 شهوت بيله عشق اؤرته‌سیده کۆپ یؤل بار

۲۷

ای اؤل که جهانده سېن کبی پاک یؤقدور
 زیبا و لطیف و چست و چالاک یؤقدور
 بو یۆلده اگرچه طعنه‌لر کۆپ بار دور
 سېن بولسنگ اگر ییز بيله، هېچ باک یؤقدور

۲۸

ای جان، بيله‌سن می سېنگه جانان کیم دور؟
 ای دل، بيله‌سن می، سېنگه مهمان کیم دور؟
 ای تن، که حیل بیرله یۆلینگ ایسترسېن
 تارتر سېنی او، باق، سېنی جویان کیم دور؟

۲۹

ای دل تو و درد او که درمان اینست
 غم می‌خور و دم مزن که فرمان اینست
 گر پای بر آرزو نهادی یک چند
 کشتی سگ نفس را و قربان اینست

۳۰

این بانگ خوش از جانب کیوان منست
 این بوی خوش از گلشن و بستان منست
 آن چیز که بر دل و بر جان منست
 تا می‌رود او کجا رود آن منست

۳۱

این سینه پر مشعله از مکتب اوست
 و امروز که بیمار شدم از تب اوست
 پرهیز کنم ز هرچه فرمود طیب
 جز از می و شکر که آن از لب اوست

۲۹

او بېرسه دلینگه درد، درمان شول دور
 قیغو چپک و دم اورمه که فرمان شول دور
 ایستک لرینگ اوستیگه آیاق گر قویسنگ
 سپن اولدیرهسن نفس ایتی، قربان شول دور

۳۰

دلکش بو نوا ینگره‌دی کیوانیم دن
 بو عطر اېسر گلشن و بستانیم دن
 هر پېرگه که کېتسه او مېنینگ دور، هرگز
 کېتمس یوره‌گیم، خیال لریم، جانیم دن

۳۱

کوکسیم‌ده‌گی مشعله اونینگ مکتبیدن
 بو کونگی کسل‌لیگیم دور آنینگ تبیدن
 پرهیز قیله‌ی هر نیمه‌دن آیتسه طیب
 پرهیز قیلالم او نی شکر لبیدن

۳۲

این عشق شهست و رایش پیدا نیست
 قرآن حقست و آیتش پیدا نیست
 هر عاشق از این صیاد تیری خورده است
 خون می‌رود و جراحتش پیدا نیست

۳۳

بر هر جاییکه سر نهم مسجود اوست
 بر شش جهت و برون ز شش معبود اوست
 باغ و گل و بلبل و سماع و شاهد
 این جمله بهانه و همه مقصود اوست

۳۴

بیرون زتن و جان و روان درویش است
 برتر ز زمین و آسمان درویش است
 مقصود خدا نبود بس خلق جهان
 مقصود خدا از این جهان درویش است

۳۲

شه دور بو عشق و رایتی ناپیدا
 قرآن حق ابرور و آیتی ناپیدا
 عاشق دلیگه تېگدی بو صیاد اوقی
 قانی آقه دور، جراحتی ناپیدا

۳۳

هر یپرده بؤلّه‌ی سجده‌ده، مسجود اول دور
 هر آلتی جهت اوستیده معبود اول دور
 باغ و گل و بلبل و سماع و شاهد
 بو جمله بهانه، برچه مقصود اول دور

۳۴

تشقی بو تن و جان و روان دن درویش
 اوستون بو زمین و آسمان دن درویش
 مقصودِ خدا اېمس اېدی خلق جهان
 مقصودِ خدا اېدی جهان دن درویش

۳۵

تا چهره آفتاب جان رخشانست
 صوفی به مثال ذره ها رقسانست
 گویند که این وسوسه شیطانست
 شیطان لطیف است و حیات جانست

۳۶

تا حاصل دردم سبب درمان گشت
 پستیم بلندی شد و کفر ایمان گشت
 جان و دل و تن حجاب ره بود کنون
 تن دل شد و دل جان شد و جان جانان گشت

۳۷

تا ظن نبری دور زمانم کشته است
 آن چشمه آب حیوانم کشته است
 او نیست عجب که دشمن جانم گشت
 من بوالجیم که جان جانم کشته است

۳۵

تا جان گونشین گۆزهل یوزی رخشان دور
 صوفی به مثال ذره‌لر رقسان دور
 دېرلر که بولر وسوسه شیطان دور
 شیطان لطیف دور و حیات جان دور

۳۶

دردیم ثمری تا مېنگه درمان بۆلدى
 پستیم یوقاری و کفریم ایمان بۆلدى
 جان و دل و تن حجاب اېدى بو یۆلده
 جان و تن و دل برچه سى جانان بۆلدى

۳۷

ساغینمه مېنى دورِ زمان اۆلدىردى
 اُول آب حیاتِ جاودان اۆلدىردى
 اۆلدىرسه کیشی نى دشمنِ جان، نه عجب
 مېنى بو عجب که جانِ جان اۆلدىردى

۳۸

تا عرش زسودای رخس و لوله هاست
 در سینه ز بازار رخس غلغله هاست
 از باده او بر کف جان بلبله هاست
 در گردن دل ز زلف او سلسله هاست

۳۹

تا من بزیم پیشه و کارم اینست
 صیاد نیم صید و شکارم اینست
 روزم اینست و روزگارم اینست
 آرام و قرار و غمگسارم اینست

۴۰

توبه چکنم که توبه‌ام سایه تست
 بار سر توبه جمله سرمایه تست
 بدتر گنهی به پیش تو توبه بود
 کو آن توبه که لایق پایه تست

۳۸

سودای یوزی دن عرش ده کۆپ وَلوله دور
 بازار یوزی دن دلده کۆپ غلغله دور
 جاننینگ کفی ده باده سیدن بلبله دور
 دل بۆینیده زلفیدن اوزون سلسله دور

۳۹

تا مېن بارمن، پېشه و کاریم شول دور
 صیاد اېمم، صید و شکاریم شول دور
 رۆزیم شو اېرور و رۆزگاریم شول دور
 آرام و قرار و غمگساریم شول دور

۴۰

توبه نې کېره ک که توبه بیر سایهنگ دور
 بارِ سرِ توبه جمله سرمایهنگ دور
 یوق توبه دن آغیر سېنی آلدینگده گناه
 اول توبه قنی که لایق پایهنگ دور

۴۱

جانی که حریف بود بیگانه شده است
 عقلی که طبیب بود دیوانه شده است
 میران همه گنجها به ویرانه نهند
 ویرانه ما ز گنج ویرانه شده است

۴۲

حاشا که به عالم خوشتر از تو یاریست
 یا خویتر از دیدن رویت کاریست
 اندر دو جهان دلبر و یارم تو بسی
 هم پرتو تست هر کجا دلداریست

۴۳

خورشید رُخت ز آسمان بیرونست
 چون حسن تو کز شرح و بیان بیرونست
 عشق تو درون جان من جا دارد
 و این طُرفه که از جان و جهان بیرونست

۴۱

جان ابردی حریف، بۆلدى بېگانه بوگون
 عقل ابردى طيب، بۆلدى دېوانه بوگون
 ويرانه ده گنج لرنى كۆمگه‌ى شاه لر
 گنج آيله‌دى ويرانه نى ويرانه بوگون

۴۲

حاشا كه جهانده سېن كې يار اېسه
 يا سېنگه باقىشدن اوزگه بير كار اېسه
 هر ايكى جهانده دلبر و ياريم سېن
 سايه‌نگ كې دور قه‌پېرده دلدار اېسه

۴۳

خورشيد جمالينگ آسمانده سيغمس
 حسنينگ صفتى شرح و بيانده سيغمس
 جانيم ده سېنينگ محبتينگ جايلاشدى
 بو طرفه كه او جان و جهانده سيغمس

۴۴

خورشید و ستارگان و بدر ما اوست
 بستان و سرای و صحن و صدر ما اوست
 هم قبله و هم روزه و صبر ما اوست
 عید رمضان و شب قدر ما اوست

۴۵

در باغ من آر سرو و اگر گلزار است
 عکس قد و رخساره آن دلدار است
 بالله به نامی که ترا اقرار است
 امروز مرا اگر رگی هشیار است

۴۶

در وصل جمالش گل خندان منست
 در هجر خیالش دل و ایمان منست
 دل با من و من با دل از آن در جنگم
 هر یک گویم آن صنم آن منست

۴۴

هم یولدوز و آفتاب و بدریم اُول دور
 بستان و سرای و صحن و صدریم اُول دور
 هم قبله و هم رۋزه و صبریم اُول دور
 عید رمضان و لیلِ قدریم اُول دور

۴۵

باغیمده اگر سرو، اگر گل بار دور
 دلدار یوزی و قدیدن گلزار دور
 تنگرم آتیگه آنت ایچیبان دپیم، اېمس
 بوگون مېنی بیر رگیم که او هشیار دور

۴۶

وصل ایچره جمالی گل خندانیم دور
 هجرانده خیالی دل و ایمانیم دور
 دل مېن بيله مېن دل بيله دایم اوریشیب
 دپیمیز که: اوشل صنم مېنینگ جانیم دور

۴۷

دستت دو و پایت دو و چشمت دو رواست
 اما دل و معشوق دو باشند خطاست
 معشوق بهانه است و معبود خداست
 هرکس که دو پنداشت جهود و ترساست

۴۸

دلتنگم و دیدار تو درمان منست
 بی‌رنگ رخت زمانه زندان منست
 بر هیچ دلی مباد و بر هیچ تنی
 آنچ از غم هجران تو بر جان منست

۴۹

دلدار ظریف است و گنااهش اینست
 زیبا و لطیف است و گنااهش اینست
 آخر به چه عیب می‌گیرند از او
 از عیب عفیف است و گنااهش اینست

۴۷

قؤل و آياق و کوزینگ ايکي بؤلسه، روا
 اما دل و معشوق ايکي بؤلسه، خطا
 معشوق بهانه بيزگه معبود خدا
 هرکيم که دېسه ايکي، اېرور اول ترسا

۴۸

دلتنگ ليگيم ده، وصل اېرور درمانيم
 سېن سيز بو زمانه دور مېنينگ زندانيم
 هېچ بير تن و دلگه يېتمه سون اول آزار
 کيم چېکدي فراقينگ غميده بو جانيم

۴۹

دلدار ظريف اېرور، گناهي شول دور
 زيبا و لطيف اېرور، گناهي شول دور
 نې دؤر اوني عيبي کيم قاچرلر اوندن
 بي عيب و عفيف اېرور، گناهي شول دور

۵۰

زان میخوردم که روح پیمانه اوست
 زان مست شدم که عقل دیوانه اوست
 شمعی به من آمد آتشی در من زد
 آن شمع که آفتاب پروانه اوست

۵۱

عشق تو چنین حکیم و استاد چراست
 مهر تو چنین لطیف بنیاد چراست
 بر عشق چرا سوزم اگر او خوش نیست
 و بر عشق خوش است اینهمه فریاد چراست

۵۲

گر جمله آفاق همه غم بگرفت
 بی غم بود آنکه عشق محکم بگرفت
 یک ذره مگر که پای در عشق بکوفت
 و آن ذره جهان شد که دو عالم بگرفت

۵۰

بیر مَی ایچدیم که روح پیمانه‌سی دور
 سرمست اولدوم که عقل دېوانه‌سی دور
 بیر شمع کبلیب جانیمه بیر اؤت سالدی
 اُول شمع که آفتاب پروانه سی دور

۵۱

عشقینگ بو قدر حکیم و استاد، نېچون؟
 مھرینگ بو قدر لطیف بنیاد، نېچون؟
 خوش یاقمسه عشق، نې اوچون یانگه‌ی‌من؟
 خوش یاقسه اگر عشق، بو فریاد نېچون؟

۵۲

آفاق یوزینی جمله گر غم توتدی
 بېغم دور اوئل که عشق محکم توتدی
 بیر ذره قدم قویدی مو عشق عالمیگه
 کیم بۆلدی جهان و ایکی عالم توتدی؟

۵۳

گر در وصلی بهشت یا باغ اینست
 ور در هجری دوزخ یا داغ اینست
 عشق است قدیم و در جهان پوشیده
 پوشیده برهنه می‌کند لاغ اینست

۵۴

کس نیست که اندر هوسی شیدا نیست
 کس نیست که اندر سرش این سودا نیست
 سر رشته آن ذوق کزو خیزد شوق
 پیداست که هست آن ولی پیدا نیست

۵۵

ما عاشق عشقیم که عشق است نجات
 جان چون خضر است و عشق چون آب حیات
 وای آنکه ندارد از شه عشق برات
 حیوان چه خبر دارد از کان نبات

۵۳

گر وصلده سن، بهشت یا باغ شو دور
 گر هجرده سن، تاموغ یا داغ شو دور
 دنیاده یاپیق همده قدیمی دور عشق
 یاپیق نی یلنغاچ اېتهدی، لاغ شو دور

۵۴

یوق بیر کیشی کیم هوس‌گه شیدا اېرمس
 یوق بیر کیشی کیم باشیده سودا اېرمس
 ذوق رشته سیدن که شوق بؤلگهی پیدا
 بار دور، اما بارلیغی پیدا اېرمس

۵۵

عشق عاشقی‌میز، که عشق دور بیزگه نجات
 جان خضر اېسه، بیزگه عشق اېرور آبِ حیات
 وای اونگه که بېرمه‌دی شه عشق برات
 حیوان نی بیلور که نی اېرور کانِ نبات

۵۶

معشوق شراب خوار و بی سامانست
 خونخواره و شوخ و شنگ و نافرمانست
 کفر سر جعد آن صنم ایمانست
 دیربست که درد عشق بی‌درمانست

۵۷

می‌دان که درون تو مثال غاریست
 و اندر پس آن غار عجب بازاریست
 هرکس یاری گرفت و کاری بگزید
 این یار نهانیست، عجایب یاریست

۵۸

می‌گیرم زار و یار گوید زرق است
 چون زرق بود که دیده در خون غرق است
 تو پنداری که هر دلی چون دل تست
 نی‌نی صنما میان دلها فرق است

۵۶

معشوق شرابخوار و بی سامان دور
 خونخواره و شئوخ و شنگ و نافرمان دور
 اول جینگله ساچی کفری هم ایمان دور
 عشق دردی ولی همیشه بی درمان دور

۵۷

بیلگیل که سنینگ ایچینگ مثال غار دور
 غار آرقه سیده وه نه عجب بازار دور
 هرکیم اؤزیگه تنلهدی بیر ایش، بیر یار
 اول یار نهان دور و عجایب یار دور

۵۸

بیغله‌ی من زار و یار دبیدی، زرق دور
 زرق بؤلسه، کؤزیم نپگه قانیم گه غرق دور
 هر دل، یوره‌گینگ کبی اېمسدور، بیلگیل
 دللر آره سیده ای صنم، کؤپ فرق دور

۵۹

می‌نال که آن ناله شنو همسایه است
 می‌نال که بانگ طفل مهر دایه است
 هر چند که آن دایه جان خودرایه است
 می‌نال که ناله عشق را سرمایه است
 ۶۰

ناگاه بروید یکی شاخ نبات
 ناگاه بجوشید چنین آب حیات
 ناگاه روان شد ز شهنشه صدقات
 شادی روان مصطفی را صلوات
 ۶۱

ناگاه ز درم درآمد آن دلبر مست
 جام می لعل نوش کرده بنشست
 از دیدن و از گرفتن زلف چو شست
 رویم همه چشم گشت و چشم همه دست

۵۹

قیل ناله، که دور ناله شنو همسایه
 قیل ناله، باله نالیسه باققیه دایه
 اول دایه جان اگر چه خودرأی دورور
 قیل ناله، که ناله عشق اوچون سرمایه
 ۶۰

ناگاه کؤکریب چیقدی بودپک شاخ نبات
 ناگاه جوشیب چیقدی بودپک آب حیات
 ناگاه روان قېلدی شهنشہ صدقات
 پیغمبریمیز روحیگه بولسین صلوات
 ۶۱

ناگه اویم گه کېلدی اول دلبر مست
 می ایچدی و اولتیردی یانیمگه سرمست
 زلفیگه باقیشدن و توتیشدن گویا
 یوزیم همه کؤز بؤلدی و کؤزیم همه دست

۶۲

هر جان که از او دلبر ما شادانست
 پیوسته سرش سبز و دلش خندانست
 اندازهٔ جان نیست چنان لطف و جمال
 آهسته بگویم مگر جانانست

۶۳

هر ذره که در هوا و در کیوانست
 بر ما همه گلشن است و هم بستانست
 هر چند که زر ز راههای کانست
 هر قطره طلسمیست و در او عمانست

۶۴

یاری که به نزد او گل و خار یکیست
 در مذهب او مصحف و زنار یکیست
 ما را غم آن یار چرا باید خورد
 کو را خرِ لنگ و اسبِ رهوار یکیست

۶۲

بیر جاندن کیم دلبریمیز شادان دور
 دایم باشی سبز و یوره‌گی خندان دور
 جان اولچاویچه اېمس بودېک لطف و جمال
 آهسته دېگه‌ی‌من: که مگر جانان دور؟

۶۳

هر ذره که او هواده سرگردان دور
 بیزلرگه باری گلشن و هم بستان دور
 هرچند که زر یؤللی کان لردن دور
 هر تامچی طلسم و اونده بیر عُمان دور

۶۴

أول یار که آلدیده گل و خار بیر دور
 هم مذهبیده مصحف و زنار بیر دور
 أول یار غمیده قیغوریش نې حاجت
 کیم اونگه چؤلاق اېشک و تولپار بیر دور

۶۵

آن را که بضاعت قناعت باشد
هرگونه که خورد و خفت، طاعت باشد
زنهار تو لا مکن الا بخدای
کاین رغبت خلق نیم ساعت باشد

۶۶

آن رفت که بودمی من از عشق تو شاد
از عشق تو می نامدم از عشقم یاد
اسباب و علل پیش من آمد همه باد
بر بحر کجا بود ز کهگل بنیاد

۶۷

آن عشق که برق و بوش تا خلق رسید
مالم همه خورد و کار با دلق رسید
آبی که از آن دامن خود می‌چیدم
اکنون جوشیده است و تا خلق رسید

۶۵

هرکیم ده بضاعت قناعت بؤلگهی
 یاتماغ و یپماغی همه طاعت بؤلگهی
 زنهار تولا ایتمه الا حقیقه
 اهل رغبتی سببگه لحظه - ساعت بؤلگهی

۶۶

اوتدی او زمان که عشق دن اپردیم شاد
 عشق کوپ لیگیدن ایتمس ابدیم عشقدن یاد
 اسباب و علل برچه سیدور کوزیمه باد
 دینگیزی قیلالمس کیشی لای دن بنیاد

۶۷

اول عشق که آوازه سی یپتدی خلققه
 مالیم نی ییدی و ایش یپتیشدی دلحقه
 اول سوو که ایتاکیم نی توتردیم اوندن
 ابدی تاشیب و قینب یپتیشدی خلققه

۶۸

آن کس که ترا شناخت جانرا چه کند
 فرزند و عیال و خانمان را چه کند
 دیوانه کنی هر دو جهانش بدهی
 دیوانه تو هر دو جهان را چه کند

۶۹

آن کس که ز چرخ نیم نانی دارد
 وز بهر مقام آشیانی دارد
 نی طالب کس بود نه مطلوب کسی
 گو شاد بزی که خوش جهانی دارد

۷۰

آن کس که مرا بصدق اقرار کند
 چون لعبتگان مرا به بازار کند
 بیزارم از آن کار و نیم بازاری
 من بنده آن کسم که انکار کند

۶۸

أول کیم تانیدی سېنى، بو جاننى نې قیلر
 فرزند و عیال و خانداننى نې قیلر
 دېوانه قیلیب، ایگّی جهاننى بېره سن
 تېلبهنگ بو جهان و أول جهاننى نې قیلر

۶۹

بو چرخ ده کیم که پرچه ناننى باردیر
 اؤتراق قیلش گه آشیاننى باردیر
 نې بیر کیشی نینگ طالبی نې مطلوبی
 دې شاد یشه که خوش جهاننى باردیر

۷۰

أولکیم که مېنى صدق ایله اقرار قیلر
 گؤیا مېنى لُعبت کبی بازار قیلر
 بېزارمن أول ایش دن و بازاری اېمان
 قُل من اونگه، کیم که مېنى انکار قیلر

۷۱

از شب‌نم عشق خاک آدم گل شد
 صد فتنه و شور در جهان حاصل شد
 صد نشتر عشق بر رگ روح زدند
 یک قطره از آن چکید و نامش دل شد

۷۲

از عشق دلا نه بر زیان خواهی شد
 بی‌جان ز کجا شوی که جان خواهی شد
 اول به زمین از آسمان آمده‌ای
 آخر ز زمین بر آسمان خواهی شد

۷۳

از ما بت عیار گریزان باشد
 وز یاری ما یار گریزان باشد
 او عقل منور است و ما مست وی‌ایم
 عقل از سر خمار گریزان باشد

۷۱

آدم خاکی عشق شبنمی دن گل بۆلدى
 یوز فتنه و شور جهانده حاصل بۆلدى
 یوز نشتر عشق ییتدی روان تامیریگه
 بیر تامچی سی آفتی و آتی دل بۆلدى

۷۲

دل عشق ده مشهور جهان بۆلگهی دور
 بیجان نې اوچون بۆلر، که جان بۆلگهی دور
 اول بو زمین گه آسمان دن کېلدى
 آخر بو زمین دن آسمان بۆلگهی دور

۷۳

بیزدن بت عیار گریزان بۆلدى
 یارلیغدن اوئل یار گریزان بۆلدى
 او عقل منور دور و بیز مست اونگه
 بو مستدن هوشیار گریزان بۆلدى

۷۴

ای عشق که جانها اثر جان تواند
 ای عشق که حسن‌ها نمک‌دان تواند
 ای عشق که درها همه از کان تواند
 پوشیده تویی و جمله عریان تواند

۷۵

این تنهایی هزار جان بیش ارزد
 این آزادی ملک جهان بیش ارزد
 در خلوت یک زمانه با حق بودن
 از جان و جهان و این و آن بیش ارزد

۷۶

پرسیدم از آنکسی که برهان داند
 کان کیست که او حقیقت جان داند
 خوش خوش بجواب گفت کای سودایی
 این منطق طیر است سلیمان داند

۷۴

ای عشق که جانلر اثر جانینگ دور
 ای عشق که حسنلر نمکدانینگ دور
 ای عشق که دُرلر همه کانینگ دن دور
 پویشیده اوزینگ سن، همه عریانینگ دور

۷۵

بو یالغیزلیک یوز تن و جاندن آرتیق
 بو ابرکینلیک ملک جهاندن آرتیق
 خلوتده خدا بیلن بولیش بیر لحظه
 هم جان و جهان و این و آندن آرتیق

۷۶

سؤردیم بونی کیمسه دن که برهان بيله دور
 کیم دور اوشه که حقیقت جان بيله دور؟
 خوش خوش بو جواب نی بپردی کیم: ای تېلبه
 بو قوش تیلی دور، اونی سلیمان بيله دور

۷۷

بر یار نظر کنم خجل می‌گردد
 ورنه گرمش آفت دل می‌گردد
 در آب رخسار ستارگان پیدایند
 بی‌آب وی آبم همه گل می‌گردد

۷۸

بی بحر صفا گوهر ما سنگ آمد
 بی‌جان جهان جان و جهان تنگ آمد
 چون صحبت دوست صیقل جان و دلست
 در جان گیرش که رافع زنگ آمد

۷۹

بیدار شو ای دل که جهان می‌گذرد
 وین مایه عمر رایگان می‌گذرد
 در منزل تن مخسب و غافل منشین
 کز منزل عمر کاروان می‌گذرد

۷۷

باقسم یوزیگه، گل یوزی خجل بۆله دور
 گر باقمسم اونگه، آفتِ دل بۆله دور
 رخساری سوویده کۆرونور یولدوزلر
 گر بۆلمسه گل یوزی، سوویم گل بۆله دور

۷۸

بې بحر صفا گوهریمیز سنگ بۆلور
 بې جانِ جهان، جان و جهان تنگ بۆلور
 چون صحبت دؤست، جان و دل صیقلی دور
 آلگیل جانینگه که رافع زنگ بۆلور

۷۹

اویغان یوره گیم مېنینگ، جهان اؤتماقده
 عمر حاصلی مفت و رایگان اؤتماقده
 تن منزلیده اوخله مه، غافل بۆلمه
 عمرینگ اوییدن بو کاروان اؤتماقده

۸۰

پیران خرابات غمت بسیارند
 چون چشم تو هم خفته و هم بیدارند
 بفرست شراب کان دلشدگان
 نه مست حقیقتند و نی هشیارند

۸۱

بی عشق نشاط و عشرت افزون نشود
 بی عشق وجود خوب و موزون نشود
 صد قطره ز ابر اگر به دریا بارد
 بی جنبش عشق دُر مکنون نشود

۸۲

بیمارم و غم در امتحانم دارد
 اما غم او تر و جوانم دارد
 این طُرفه نگر که هر چه در رنجوری
 بیرون ز غمش خورم زیانم دارد

۸۰

پیران خرابات غمینگ دور بسیار
 کۆزینگ کبی هم اویقوده دور هم بیدار
 عاشق لرینگه ییبار شرابینگ دن کیم
 نې مست حقیقت دور اولر، نې هوشیار

۸۱

بې عشق قووانچ و عیش افزون بؤلمس
 بې عشق تنینگ کورکم و موزون بؤلمس
 یوز تامچی، بولوت دن آقسه گر دریاگه
 بې عشق بیلینگ کیم دُر مکنون بؤلمس

۸۲

بیمارمن و غم امتحان ایتماقده
 اما مېنی غم لری جوان ایتماقده
 بو طُرفه که قیغو و الم دن اوزگه
 هرني که یېسم، مېنگه زیان ایتماقده

۸۳

پیوسته سرت سبز و لبت خندان باد
 جان و دل عاشقان ز تو شادان باد
 آنکس که ترا بیند و شادی نکند
 مانند قلم سیاه و سرگردان باد

۸۴

جامی که بگیرم می‌اش انوار بود
 بیتی که بگویم همه اسرار بود
 در هر طرفی که بنگرد دیده من
 بی‌پرده مرا ضیاء دلدار بود

۸۵

خورشید که باشد که به روی تو رسد
 یا باد سبکسر که به بوی تو رسد
 عقلی که کند خواجه‌گی شهر وجود
 دیوانه شود چون سر کوی تو رسد

۸۳

دایم باشی سبز و لبی خندان بولسین
عاشق دل و جانی اونگه شادان بولسین
هرکیم اونی کؤرسه و قووانمهی تورسه
نئی دېک قاره و همیشه سرسان بولسین

۸۴

ایلگیم دهگی جام ده می انوار دورور
هرییتنی که آیتسم همه اسرار دورور
هریانگه نظر تشلّسه مشتاق کؤزیم
بې پرده مېنگه ضیاء دلدار دورور

۸۵

کیم دور بو قویاش کیم گل رۋیینگ گه ییتر؟
کیم دور بو شمال کیم سېنی بۋیینیگ گه ییتر؟
عقلیم که وجود شهری نینگ خواجه سیدور
دېوانه بۋلر، قچان که کۋیینگ گه ییتر

۸۶

خورشید که در خانه بقا می‌نکند
 می‌گردد جابجا و جا می‌نکند
 آن نور بجز قصد هوا می‌نکند
 می‌گوید کاصل ما خطا می‌نکند

۸۷

در باغ آئید و سبز پوشان نگرید
 هر گوشه دکان گل فروشان نگرید
 می‌خندد گل به بلبلان می‌گوید
 خاموش شوید و در خموشان نگرید

۸۸

در باغ هزار شاهد مه‌رو بود
 گلها و بنفشه‌های مشکین بو بود
 وان زره زره که اندر جو بود
 این جمله بهانه بود و او خود او بود

۸۶

یارقین بو قویاش اویده بقا قیلمه‌یدور
 آیلنگه‌ی او جای - بو جایده، جا قیلمه‌یدور
 اول نور که قصدی دور قویاش گه قیتماق
 دپیدی: بیزینگ اصلی میز خطا قیلمه‌یدور

۸۷

باغ گه کیرینگ و بو سبز پۆش لرنی کۆرینگ
 هر کنج و کنارده گلفروش لرنی کۆرینگ
 بلبل گه تبسم آیله‌بان گل دپیدی:
 خاموش بۆلینگ و بو خموش لرنی کۆرینگ

۸۸

باغ قۆنینده مینگ شاهد مه‌رو اپردی
 هریانگه گل و بنفشه خوشبو اپردی
 زمزم کبی سوو آقردی دریالرده
 بو جمله بهانه و اۆزی "او" اپردی

۸۹

در عشق توام نصیحت و پند چه سود
 زهراب چشیده‌ام مرا قند چه سود
 گویند مرا که بند بر پاش نهید
 دبوانه دلست پای در بند چه سود

۹۱

درویش که اسرار جهان می‌بخشد
 هر دم ملکی به رایگان می‌بخشد
 درویش کسی نیست که نان می‌طلبد
 درویش کسی بود که جان می‌بخشد

۹۲

دوش از قمر تو آسمان می‌نوشید
 وز آب حیات تو جهان می‌نوشید
 زان آب حیاتی که حیاست مزید
 در هرچه حیات بود آن می‌نوشید

۸۹

عشقی‌نگده مېنگه پند و نصیحت نې سود
 آغو ایچدیم، ایندی مېنگه قند نې سود
 دېرلر مېنگه کیم آیاغینی باغلب قوی
 بو تېلبه کۆنگول آیاغیگه بند نې سود

۹۰

درویش که اسرار جهان هدیه اېتر
 هر لحظه ده ملک نی رایگان هدیه اېتر
 درویش اېمس اگر کیشی نان سوره‌گهی
 درویش دور اول کیشی که جان هدیه اېتر

۹۱

کېچه قمرینگ نی آسمان سیپقردی
 هم آب حیاتینگ نی جهان سیپقردی
 اول آب حیات نی کیم حیاتدن آرتیق
 هر نرسه ده کیم بار اېدی جان، سیپقردی

۹۳

روزی که خیال دلستان رقص کند
 یک جان چه کند که صد جهان رقص کند
 هر پرده که می‌زنند در خانه دل
 مسکین تن بینوا همان رقص کند

۹۴

زندان تو از نجات خوشتر باشد
 نفرین تو از نبات خوشتر باشد
 شمشیر تو از حیات خوشتر باشد
 ناسور تو از نوات خوشتر باشد

۹۵

صبح آمد و وقت روشنایی آمد
 شبخیزان را دم جدایی آمد
 آن چشم چو پاسبان فروست بخواب
 وقت هوس شکر ربایی آمد

۹۳

أول کون که خیال دلستان اوینه‌یدی
 بیر جان نیمه کیم یوزته جهان اوینه‌یدی
 دل اوینده هر پرده نی کیم چالغهی لر
 مسکین تن بپنوا همان اوینه‌یدی

۹۴

مېنگه قماغینگ نجات دن یاقیملی
 هر بیر سؤکیشینگ نبات دن یاقیملی
 جانا قیلیچینگ حیات دن یاقیملی
 ناسور یره‌نگ نوات دن یاقیملی

۹۵

تانگ آتدی و وقتِ روشنائیک کېلدی
 شبخیز لرگه وقت جدالیک کېلدی
 اویقوگه کتیب یومدی قراول کوزینی
 وقتِ هوس و شکر ربالیک کېلدی

۹۶

صبح است و صبا مشک فشان می‌گذرد
 دریاب که از کوی فلان می‌گذرد
 برخیز چه خُسبی که جهان می‌گذرد
 بویی بستان که کاروان می‌گذرد

۹۷

عاشق تو یقین دان که مسلمان نبود
 در مذهب عشق کفر و ایمان نبود
 در عشق تن و عقل و دل و جان نبود
 هرکس که چنین یکیست دو آن نبود

۹۸

عشاق به یک دم دو جهان دریاوند
 صد ساله بقا به یک زمان دریاوند
 بروی دمی هزار منزل بروند
 وز بهر دلی هزار جان دریاوند

۹۶

تانگ وقتى، صبا مشك فشان اؤتماقده
 جانان كۆيىنى گېزىپ، روان اؤتماقده
 كۆپ اوخله مه، اويغان كه جهان اؤتماقده
 بير هيده اوني، كه كاروان اؤتماقده

۹۷

عاشق نى يقين بيلينگ، مسلمان بولمس
 عشق مذهبيده كفر ايله ايمان بولمس
 بير بولسه اگر كيشى، ايكي ليك قيلمس
 عاشقده تن و عقل و دل و جان بولمس

۹۸

عاشق بير دم، ايكي جهان نى بېره دي
 يوز يىلگى بقاي جاودان نى بېره دي
 بيردم هوسيده مينگ ته منزل باسه دي
 بير كۆنگول اوچون هزار جان نى بېره دي

۹۹

عشق تو سلامت ز جهان می برد
 هجر تو اجل گشته که جان می برد
 آن دل که به صد هزار جانش ندهم
 یک خنده تو به رایگان می برد

۱۰۰

کی غم خورد آنکه با تو خرم باشد
 و نور تو آفتاب عالم باشد
 اسرار جهان چگونه پوشیده شوند
 بر خاطر آنکه با تو محرم باشد

۱۰۱

کی گفت که آن زنده جاوید بمرد
 کی گفت که آفتاب امید بمرد
 آن دشمن خورشید در آمد بر بام
 دو دیده ببست و گفت خورشید بمرد

۹۹

بو عشق سلامت نی جهاندن آله دور
 هجرینگ اجلی هر تن و جاننی آله دور
 کونگلیم نی که بېرمه گن اېدیم مینگ جانگه
 شیرین کولیشینگ تېکین گه آسان آله دور

۱۰۰

قیغورمه گهی اُول که سېن بیلن خرم دور
 نورینگ بیله یاختی جمله عالم دور
 بؤلمس بو جهان سِرلری پنهان اوندن
 کیم جان و دلی سېنینگ بیله محرم دور

۱۰۱

کیم دېدی که اُول زنده جاوید اولدی؟
 کیم دېدی که آفتاب امید اولدی؟
 تام اوستیگه چیقدی اُول قویاش نینگ یاوی
 یومدی کۆزینی، دېدی که: خورشید اولدی

۱۰۲

ما را غم عشق تو امان می‌دهد
 وان کیست که در غم تو جان می‌دهد
 از هجر تو شد هزار دل گشت خراب
 وز وصل تو هیچکس نشان می‌دهد

۱۰۳

مردی که به هست و نیست قانع گردد
 هست و عدم او را همه تابع گردد
 موقوف صفات و فعل کی باشد او
 کز صنع برون آید و صانع گردد

۱۰۴

معشوق چو آفتاب تابان گردد
 عاشق به مثال ذره گردان گردد
 چون باد بهار عشق جنبان گردد
 هر شاخ که خشک نیست رقصان گردد

۱۰۲

عشقیڭ غمی بیزلرگه امان بېرمه‌یدور
 کیم دور اؤشه‌کیم غمینگه جان بېرمه‌یدور؟
 هجرینگه خراب بۆلدى مینگر کونگول
 اما کیشی وىلدن نشان بېرمه‌یدور

۱۰۳

أول کیمسه که بؤلسه بار و یوققه قانع
 هم بارلیغ و هم عدم دور اونگه تابع
 او فعل و صفت لرگه مقید بؤلمس
 او صنع اېمس، بلکه بؤلادور صانع

۱۰۴

معشوق اگر کون کبی تابان بؤلگهی
 عاشق اونگه بیر ذره گردان بؤلگهی
 چون اېسسه جهانگه عشق بهاری نی ییلی
 هر شاخه قوروق بؤلمسه، رقصان بؤلگهی

۱۰۵

من چوب گرفتم به کفم عود آمد
 من بد کردم بدیم مسعود آمد
 گویند که در صفر سفر نیکو نیست
 کردم سفر و مرا چنین سود آمد

۱۰۶

می‌آید یار و چون شکر می‌خندد
 وز مرتبه بر شمس و قمر می‌خندد
 این یک نظری که در جهان محرم اوست
 هم پنهانی بدان نظر می‌خندد

۱۰۷

یاران یاران ز هم جدایی مکنید
 در سر هوس گریز پایی مکنید
 چون جمله یکید دو هوایی مکنید
 فرمود وفا که بی‌وفایی مکنید

۱۰۵

آلدیم قولیمه یاغاچ نی و بۆلدى عود
 هم بۆلدى مېنىڭ برچه يامانيم مسعود
 دېرلر كه صفر آيده سفر يىخشى اېمس
 قىلديم سفر و كېلدى مېنگه يوزلر سود

۱۰۶

ياريم كېلهدى قند و شكر گه كولهدى
 يار مرتبهسى شمس و قمر گه كولهدى
 دنياده بو بير نظر كه محرم دور اونگه
 هم پنهانه اوشل نظر گه كولهدى

۱۰۷

ياردن يارلر هيچ جدا بۆلمنگلر
 قىلمنگ هوس و گريزپا بۆلمنگلر
 بيرسيز همهنگيز، ايكي هوالىغ قىلمنگ
 امر ايتدى وفا كه بېوفا بۆلمنگلر

۱۰۸

آن زلف سیاه و قد رعناش نگر
 شیرینی آن لعل شکرخاش نگر
 گفتم که زکوة حسن یک بوسه بده
 برگشت و بخنده گفت سوداش نگر

۱۰۹

آن ساقی روح در دهد جام آخر
 این مرغ اسیر بجهد از دام آخر
 گردد فلک تند مرا رام آخر
 وز کرده پشیمان شود ایام آخر

۱۱۰

من بودم و دوش آن بت بنده نواز
 از من همه لابه بود و از وی همه ناز
 شب رفت و حدیث ما به پایان نرسید
 شب را چه گنه، حدیث ما بود دراز

۱۰۸

أول قاره ساچی و قد رعناسیگه باق
 شیرین لبی و لعل شکرخاسیگه باق
 بیر بؤسه چیرای زکاتی نی بېر، دېب اېدیم
 اوْغریلدی، کولیب ایتدی که: سوداسیگه باق

۱۰۹

أول ساقی روح بېره دور جام آخر
 بو قوش که اسیر اېدی، اوزر دام آخر
 قیلیمیش لریدن بؤلر پشیمان ایام
 سرکش بو فلک بؤلر مېنگه رام آخر

۱۱۰

اوْتگن کېچه مېن اېردیم و أول بنده نواز
 مېندن همه عذر اېدی، صنم دن همه ناز
 کېچدی کېچه و توگنمه دی داستانیم
 تونده نی گناه، حدیث اوزون اېردی بیرآز

۱۱۱

گه باده لقب نهادم و گه جامش
 گاهی زر پخته گاه سیم خامش
 گه دانه و گاه صبد و گاهی دامش
 این جمله چراست تا نگویم نامش

112

بیگانه مگیرید مرا، زین کویم
 در کوی شما خانه خود می‌جویم
 دشمن نیم ارچند که دشمن رویم
 اصلم تورک است اگرچه هندی گویم

۱۱۳

افتاده مرا عجب شکاری، چه کنم؟
 واند سرم افکنده خماری، چه کنم؟
 سالوسم و زاهدم، ولیکن در راه
 گر بوسه دهد مرا نگاری، چه کنم؟

۱۱۱

گه باده لقب قویدیم اونگه، گاهی جام
 گاهی پیشیق آلتون و گهی نقره خام
 گه دانه و گه صید و گهی دام دېدیم
 بو برچه نېچون؟ تا که نهان قالسین نام

۱۱۲

بېگانه دېمنگلر مېنى، شو يېردن من
 بو يېرده، مېن اؤز اويم نى اخترگن من
 هندی ده اگرچه سؤزلريم، اصلیم تورک
 دؤست من سیزه، گرچه ظاهراً دشمن من

۱۱۳

توشتی قولىمه عجب شکار، نېقىلهيین؟
 توشدی باشیمه عجب خمار، نېقىلهيین؟
 سالوسمن و زاهدمن و لېکن يولده
 گر اؤپسه مېنى بيرار نگار، نېقىلهيین؟

۱۱۴

عشقی به کمال و دلربایی به جمال
 دل بر سخن و زبان ز گفتن شده لال
 زین نادره‌تر کجا بود هرگز حال
 من تشنه و پیش من روان آب زلال

۱۱۵

امروز یکی گردش مستانه کنم
 وز کاسه سر ساغر و پیمانه کنم
 امروز در این شهر همی گردم مست
 می‌جویم عاقلی که دیوانه کنم

۱۱۶

امشب که غم عشق مدامست مدام
 جامی می لعل با قوامست قوام
 درد و غم و اندیشه حلالست حلال
 خواب و هوس و خورد حرامست حرام

۱۱۴

عشقیم تاپه‌دی کمال و دلدار جمال
 دل سۆزله‌گهی و تیلیم اېسه بۆلگهی لال
 بو نادره‌دېک بۆلالمه‌گهی هرگز حال
 مېن چنقه‌گن و آلدیمه دور آب زلال

۱۱۵

بو گون ینه بیر گردش مستانه قیله‌ی
 باش کاسه‌سیدن ساغر و پیمانه قیله‌ی
 بو گون بو شهرنی گېزه‌من مستانه
 عاقل نی تاپیب، بیر یولی دیوانه قیله‌ی

۱۱۶

بو کېچه که عشق غمی مدام بۆلدی مدام
 ساقی شه و باده هم قوام تاپدی قوام
 درد و غم و اندیشه حلال بۆلدی حلال
 اویقو هوسی جمله حرام بۆلدی حرام

۱۱۷

امشب که همی رسد ز دلدار سلام
 بر دیده و دل خواب حرامست حرام
 ماند بسر زلف تو کز بوی خوشش
 می‌آورد عطار ز بیم از در و بام

۱۱۸

من مالک ملک لامکانی شده‌ام
 من عارف گنج زرکانی شده‌ام
 تا از صدف تن گهر دل سوزد
 در عالم جان بحر معانی شده‌ام

۱۱۹

گر گفتن اسرار تو امکان بودی
 پست و بالا همه گلستان بودی
 گر غیرت نخوت نه در ایام بدی
 هر فرعونی موسی عمران بودی

۱۱۷

بو کبچه ییباردی بیزه دلدار سلام
 کۆز و دلیمه اویقو حرام بۆلدى حرام
 اؤخشه‌یدی ساچینگگه، چونکه خوشبو لیگیدن
 عطار اونی یاشیریب کپلر تام مه- تام

۱۱۸

مېن مالکِ ملکِ لامکانی بۆلدىم
 مېن عارفِ گنجِ زرِ کانى بۆلدىم
 تا تن صدفیده دل دُرى يانماقده
 جان عالمیده بحرِ معانى بۆلدىم

۱۱۹

سرّینگ نى دېیش گه بۆلسه اېردى امکان
 گلشن بۆلر اېردى برچه پیر و آسمان
 ایام ده اگر بۆلمسه اېردى نخوت
 هر بیر فرعون بۆلر اېدی بیر عمران

۱۲۰

نقاش رُخت اگر نه یزدان بودی
 استاد تو در نقش تو حیران بودی
 داغ مهرت اگر نه بر جان بودی
 در عشق تو جان بدادن بودی آسان بودی

۱۲۱

نی من منم و نی تو تویی نی تو منی
 هم من منم و هم تو تویی هم تو منی
 من با تو چنانم ای نگار ختنی
 کاندر غلطم که من تو ام یا تو منی

۱۲۲

دی عاقل و هشیار شدم در کاری
 برهم زد دوش مرا عیاری
 دیدم که دل آن اوست من اغیارش
 بیرون رفتم از آن میان من باری

120

نقاشینگ اگر بولمسه ابردی یزدان
 نقشینگ گه یرهتگن، بؤلر ابردی حیران
 مهرینگ داغی بولمسه ابدی جانیم ده
 عشقینگده بؤلردی اولماغیم کؤپ آسان

۱۲۱

نی مېن مېن و نی سېن سېن و نی سېن مېن سن
 هم مېن مېن و هم سېن سېن و هم سېن مېن سن
 مېن سېن بيله ای نگار شوندهی من کیم
 بيلم بونی، مېن سېن مو و یا سېن مېن سن؟

۱۲۲

اؤتگن کون اېدیم ایشیمده عاقل - هوشیار
 قیلدی مېنی تېلبه لر کبی اُول عیار
 کوردیم که دلیم اونینگ دور و مېن اغیار
 کبتدیم مېن اوشل اؤرتهدن و قالدی نگار

۱۲۳

رو ای غم و اندیشه خطا می‌گویی
 از کان وفا چرا جفا می‌گویی
 هر کودک را گر ار جفا ترسانند
 من پیر شدم در این مرا می‌گویی

۱۲۴

روزی بخرابات گذر می‌کردی
 گه گه به کرشمه‌ای نظر می‌کردی
 آنها که جهان زیر و زیر می‌کردند
 چون کار جهان زیر و زیر می‌کردی

۱۲۵

زاهد بودم ترانه گویم کردی
 سر فتنه بزم و بادیه خویم کردی
 سجاده نشین با وقاری بودم
 بازیچه کودکان کویم کردی

۱۲۳

کېت ای غم و اندیشه، خطا آیترسن
 سېن کان وفا نی، بېوفا آیترسن
 کودک نی جفا بیله کیشی قورقیده دی
 مېن جور ده قریدیم، مېنگا آیترسن؟

۱۲۴

گاهی بو خرابات گه گذر آیلردینگ
 گه غمزه بیله مېنگه نظر آیلردینگ
 قیلگندی جهان نی کیم که او زېر و زېر
 دنیا ایشی دېک زیر و زېر ایلردینگ

۱۲۵

مېن زاهد اېدیم، ترانه گو سېن قیلدینگ
 سر فتنه بزم و باده خو سېن قیلدینگ
 سجاده نشین و باوقار اېردیم مېن
 هر باله اویینچاغی، سولو، سېن قیلدینگ

۱۲۶

سرسبزتر از تو من ندیدم شجری
 پُرنورتر از تو من ندیدم قمری
 شبخیزتر از تو من ندیدم سحری
 پُر ذوقتر از تو من ندیدم شکری

۱۲۷

سرسبزی باغ و گلشن و شمشادی
 رقاص کن دلی و اصل شادی
 ای آنکه هزار مرده را جان دادی
 شاگرد تو می‌شوم که بس استادی

۱۲۸

سوگند همی خورد پریر آن ساقی
 می‌گفت بحق صحبت مشتاقی
 گر باده دهم به شهری و آفاقی
 عقلی نگذارم به جهان من باقی

۱۲۶

سپندپک کورکم بولالمه گهی هیچ شجر
 سپندپک آیدین بولالمه گهی هیچ قمر
 سپندپک شبخیز بولالمه گهی هیچ سحر
 سپندپک ذوقلی بولالمه گهی هیچ شکر

۱۲۷

گلشن گلی، کورکم لیگی سن، ای شمشاد
 سپن اوینه ته سن دل نی و ایلرسن شاد
 ای کیم بیره سن مینگ ته اولیککه مینگ جان
 شاگرد اوله یین سپنگه که، سپن سن استاد

۱۲۸

سوگند ایچیب، دپردی تونا کون ساقی:
 کیم حق اوئل صحبت و اول مشتاقی
 آفاق و شهرلر که اگر می بیرسم
 قویمم بو جهانده مین عقل نی باقی

۱۲۹

عالم سبز است و هر طرف بستانی
 از عکس جمال گلرخ خندانی
 هر سو گهریست مشتعل از کانی
 هر سو جانیست متصل با جانی

۱۳۰

عید آمد و هرکس قدری مقداری
 آراسته خود را ز پی دیداری
 ما را چو تویی عید بکن تیماری
 ای خلعت گل فگنده بر هر خاری

۱۳۱

کافر نشدی حدیث ایمان چکنی
 بی‌جان نشدی حدیث جانان چکنی
 در مشغله نفس ریکی تو هنوز
 بیهوده حدیث سر سلطان چکنی

۱۲۹

کۆرکم بو جهان و هر تامان بیر بوستان
 بوستاننی گۆزهل ابدی گۆزهل لر کولیان
 هر یانده لاولتدی گهرنی بیر کان
 جهان بیرله قوشیلدی هر تامانده بیر جان

۱۳۰

کېلدى هییت و هر کیشی ایستر دیدار
 بارگهی یسه نیب یار قاشیگه، هر دلدار
 ای کییدیرگن تیکان گه گل دن کویک
 سېن سن هییتیم، کېل، مېنى قیلگیل تیمار

۱۳۱

کافر بۆله آلمه سنگ، دېمه ایمان دن
 بیجان بۆله آلمه سنگ، دېمه جانان دن
 حاضر گچه نفس ایله یوریب سن مشغول
 بېهوده حکایه قیلمه گیل سلطان دن

۱۳۲

گر داد کنی در خور خود داد کنی
 بیچاره کسی را که تو اش شاد کنی
 گفتی تو که بسیار بیادت کردم
 من می‌دانم که چون مرا یاد کنی

۱۳۳

گر دود دلم به نقش پیدا بؤلدی
 هر ذره ز غم سیاه سیما بودی
 و راه بسوی گوهر ما بودی
 هر قطره ز جوش همچو دریا بودی

۱۳۴

گر عاشق روی قیصر روم شوی
 امید بود که حی قیوم شوی
 از هجر مگو به پیش سلطان وصال
 می‌ترس کزین حدیث محروم شوی

۱۳۲

شأنینگه مناسب دور اگر داد اېته سن
 بېچاره اوئل که سېن اونى شاد اېته سن
 کوپ یاد اېته من سېنى دېدینگ، اما مېن
 یخشی بيله من که قندهیین یاد اېته سن

۱۳۳

بۆلسه پدى یوراکیم توتونى گر پیدا
 هر ذره بو قیغودن بۆلر اېردى قرا
 بۆلسه پدى اگر گوهریمیز که بیر یؤل
 تۆلقونلئیب هر قطره بۆلردى دریا

۱۳۴

گر عاشق روى قیصر روم اؤلسنگ
 امید اولدور که حی قیوم اؤلسنگ
 سلطان وصال که نالیمه هجران دن
 سېن قۇرق که بو قصه دن محروم اؤلسنگ

۱۳۵

گر عقل بکوی دوست رهبر نبدی
 روی عاشق چنین مزعفر نبدی
 گر آنکه صدف را غم گوهر نبدی
 بگشاده لب و عاشق و مضطر نبدی

۱۳۶

بویی ز تو و گل معطر نی نی
 با دیدنت آفتاب و اختر نی نی
 گویی که شب است سوی روزن بنگر
 گر تو بروی شب است دیگر نی نی

۱۳۷

تا درد نیابی تو به درمان نرسی
 تا جان ندهی به وصل جانان نرسی
 تا همچو خلیل اندر آتش نروی
 چون خضر به سرچشمه حیوان نرسی

۱۳۵

گر یار کوی گه عقل اېمسدی رهبر
عاشق یوزی هم بؤلْمس اېدی مزعفر
گوهر غمیگه اگر صدف بؤلْمسدی
آغزی آچیلیب قالمس اېدی او مضطر

۱۳۶

سېن بؤلْسنگ اگر، گلِ معطر نې کېرەک
سېن بؤلْسنگ اگر، قویاش و اختر نې کېرەک
تون بۆلدی قرا، بیز ساری باق توینوک دن
سېن کېتْسنگ اگر، بدر منور نې کېرەک

۱۳۷

چېکْمس سن اگر دردنی، درمان یوقدور
جان چیقْمسه اگر، وصال جانان یوقدور
کیرْمه ی سن اگر خلیل کبی اؤت ایچیگه
خضر اؤلْسنگ اگر، چشمه حیوان یوقدور

۱۳۸

پیوسته مها عزم سفر می‌داری
 چون چرخ مرا زیر و زیر می‌داری
 شیری و منم شکار در پنجه تو
 دل خورده‌ای و قصد جگر می‌داری

۱۳۹

تا عاشق آن روی پریزاد شوی
 وانگه هر دم چو خاک بر باد شوی
 دانم که در آتشی و بگذاشتمت
 باشد که در این واقعه استاد شوی

۱۴۰

تا در طلب گوهر کانی کانی
 تا در هوس لقمه نانی نانی
 این نکته رمز اگر بدانی دانی
 هر چیزی که در جستن آنی آنی

۱۳۸

پیوسته، آییم، عزم سفر ایلرسن
 چرخدېک مېنى سېن زېر و زېر ایلرسن
 سېن شېر و قولینگده مېن شکار بولگن من
 قلییم نی پیدینگ، قصد جگر ایلرسن

۱۳۹

گر عاشق روى اول پرزاد اولهسن
 هر لحظه ده توپراق کبی بریاد اولهسن
 اوت ده یانه یاتگنینگ بیلیب، ایندهمه‌دیم
 بولگهی که کوییب، آخری اوستاد اولهسن

۱۴۰

تا کان گهرینی ایسته‌گهی سن، کان سن
 تا لقمه نان نی ایسته‌گهی سن، نان سن
 بو رمز و بو نکته نی بیلالسنگ، بیله سن
 هر نرسه نی ایزلسنگ اوشل آن، آن سن

۱۴۱

جانا زتو بیزار شوم نی نی نی
 با جز تو دگر یار شوم نی نی نی
 در باغ وصال چو همه گل بینم
 سرگشته به هر خار شوم نی نی نی

۱۴۲

جان بگریزد اگر ز جان بگریزی
 وز دل بگریزم ار از آن بگریزی
 تو تیری و ما همچو کمانیم هنوز
 تیری چه عجب گر ز کمان بگریزی

۱۴۳

جان روز چو مار است به شب چون ماهی
 بنگر که تو با کدام جان همراهی
 گه با هاروت ساحر اندر چاهی
 گه در دل زهره پاسبان ماهی

۱۴۱

سپندن بۆله من می گاه بېزار؟، یوق یوق
 یا اوزگه گه یار و سپنگه اغیار؟، یوق یوق
 وصلینگ چمنیده چون کوررمن همه گل
 قنده ی بۆله یین تیکان بيله یار؟، یوق یوق

۱۴۲

جانینگ قاچه دی اگر که جانندن قاچسنگ
 دل دن قاچه من اگر که آندن قاچسنگ
 سپن اوق سن و مېن هنوز بیر یای دور من
 نې اوق سن اگر که بو کماندن قاچسنگ؟

۱۴۳

جان کونده ایلان، تونده بلیق دور، ای ماه
 سپن قه ی بیرسی بیلن بۆلورسن همراه؟
 گه زهره دلیده پاسبان سن آی گه
 هاروت ایله چاه ایچیده دورسن گه - گاه

۱۴۴

چون جمله خطا کنم صوابم تو بسی
مقصود از این عمر خرابم تو بسی
من می‌دانم که چون بخواهم رفتن
پرسند چه کرده‌ای جوابم تو بسی

۱۴۵

حیف است که پیش کر زنی طنبوری
یا یوسف همخانه کنی با کوری
یا قند نهی در دو لب رنجوری
یا جفت شود مخنثی با حوری

۱۴۶

خود هیچ بسوی ما نگاهی نکنی
گیرم که گناهست گناهی نکنی
دل در گل رخسار تو می‌نالد زار
بر آینه دلم تو آهی نکنی

۱۴۴

خمار کوزینگ دور و یوزینگ دور تابان
 هم لعل بدخشان سن و هم گوهر و کان
 کولگونی دېدیم که غنچه دېک یاشیره سن
 گل نی بو جمال ایله قیلورسن خندان

۱۴۵

افسوس، اگر کر گه چلینسه طنبور
 یوسف بیله همخانه قیلینسه بیر کور
 یا قند قویلسه لب گه کیم دور رنجور
 یا جفت قیلینسه بیر مخنث بیله حور

۱۴۶

سېن هېچ مېنینگ ساری نگاه قیلمه ی سن
 دېدیم بو گناه دورور، گناه قیلمه ی سن
 کونگولم گل رخسارینگه نالییدی مدام
 آینه کونگول گه هېچ آه قیلمه ی سن

۱۴۷

خوش باش که خوش نهاد باشد صوفی
 از باطن خویش شاد باشد صوفی
 صوفی صاف است غم بر او ننشیند
 کیخسرو و کیقباد باشد صوفی

۱۴۸

در بی خبری خبر نبودی چه بدی
 و اندیشه خیر و شر نبودی چه بدی
 ای هوش تو و گوش من و حلقه در
 گر حلقه سیم و زر نبودی چه بدی

۱۴۹

در چشم منست این زمان ناز کسی
 در گوش منست این دم آواز کسی
 در سینه منم حریف و انباز کسی
 سرمستم کی نهان کنم راز کسی

۱۴۷

خوش بؤل که خوش نهاد دور صوفی لر
 باطن ده همیشه شاد دور صوفی لر
 صوفی نی بیلینگ که صاف دور، غم چپکمس
 کیخسرو و کیقباد دور صوفی لر

۱۴۸

گر بؤلسمه اپردی بی خبرلیکده خبر
 یا اویلمه سک ابدی نه خیر نی و نه شر
 ای هوش، سېن و قولاغیم و حلقه در
 اېکاش که بؤلسمه ابدی حلقه زر

۱۴۹

بو لحظه کوزیمده دور بیراو نینگ رازی
 بو لحظه قولاغیمده، بیراو آوازی
 کؤکسیمده مېن و مېن بيله بیر مؤنس بار
 مست من، آچیلیب قالر بیراو نینگ رازی

۱۵۰

در چشم منی وگر نه بینا کیمی
 در مغز منی وگر نه شیدا کیمی
 آنجا که نمی دانم آنجا کجاست
 گر عشق تو نیستی من آنجا کیمی

۱۵۱

در روزه چو از طبع دمی پاک شوی
 اندر پی پاکان تو بر افلاک شوی
 از سوزش روزه نور گردی چون شمع
 وز ظلمت لقمه لقمه خاک شوی

۱۵۲

در زهد اگر موسی و هارون آبی
 وانگاه چو جبریل بیرون آبی
 از صورت زهد خود چه مقصود ترا
 در سیرت اگر یزید و قارون آبی

۱۵۰

سېن كۆزيمه سن، بۆلمسه نې بينا من؟
 سېن ياديمه سن، بۆلمسه نې شيدا من؟
 اول يېرده كه بيلمسم نه يېر دور اول يېر
 عشقینگ مېنگه بۆلمسه او يېرده، لا من!

۱۵۱

گر رۆزه ده طبع بير زمان پاك بۆلور
 پاكلر كې جان نينگ جايي افلاك بۆلور
 گر رۆزه ده شمع دېك كيشي نور بۆلور
 بير لقمه قارانغوليگيدن، خاك بۆلور

۱۵۲

گر زهد ده سېن موسى و هارون بۆلسنگ
 يا شهپر جبريل گردون بۆلسنگ
 صورت دهگي زهددن نې مقصود سېنگه
 سيرت ده اگر يزید و قارون بۆلسنگ

۱۵۳

دل در هوس تو چون ربابست رباب
 هر پاره ز سوز دل کبابست کباب
 دلدار اگر ز درد ما خاموش است
 در خاموشی دو صد جوابست جواب

۱۵۴

اندر دل بیوفا غم و ماتم باد
 آن را که وفا نیست، ز عالم کم باد
 دیدی که مرا هیچ کسی یاد نکرد
 جز غم که هزار آفرین بر غم باد

۱۵۵

من ذره بدم ز کوه بیشم کردی
 پس مانده بدم از همه بیشم کردی
 درمان دل خراب و ریشم کردی
 سرمستک و دستکزن خویشم کردی

۱۵۳

کونگلیم هوسینگده بیر رباب اولدی، رباب
هر پرچهسی کوییدی و کباب اولدی، کباب
دردیم نی بیلیب، ایندهمه دی دلداریم
بو جیم لیگی هم بیزگه جواب اولدی، جواب

۱۵۴

عالمده وفاسی یوق کیشی کم بولسین
بی مهر و وفا یوره ککه ماتم بولسین
کؤرگیل، مېنی غمدن اوزگه یاد آیلهمه دی
مینگ رحمت و شکر غمگه هر دم بولسین

۱۵۵

مېن ذره ایدیم، مېنی بویوک تاغ اېتدینگ
بېچاره اېدیم، مېنی اولوغراغ اېتدینگ
بېمار و سینیق دلیم نی درمان اېتدینگ
سرمست اېتیب، دماغیمی چاغ اېتدینگ

۱۵۶

می‌دان و مگو تا نشود رسوایی
 زیبایی مرد هست در تنهایی
 گفتا که چه حاجتست اینجا ملکی است
 کو موی همی شکافد از بینایی

۱۵۷

هر پارهٔ خاک را چو ماهی کردی
 وانگه مه را قرین شاهی کردی
 آخر ز فراق دود آهی کردی
 زان آه بسوی خویش راهی کردی

۱۵۸

ماه آمد پیش او که تو جان منی
 گفتش که تو کمترین غلامان منی
 هرچند بدان جمع تکبر می‌کرد
 می‌داشت طمع که گویمش آن منی

۱۵۶

بیلگیل و دېمه، که بؤلمه سین رسوالیغ
 اهرکک کیشی نینگ چیرایی دور تنهالیغ
 دېدی نې کبرهک؟ بو یپرده بیر سلطان بار
 کیم قیل نی تېشر، بونی دېگیل بینالیغ

۱۵۷

توپراق نی آلیب اولیده ماه ایتدینگ
 سلطان گه قریب ایتیپ، اونی شاه ایتدینگ
 آه یولی بیلن یانیمگه یول تاپسین دېب،
 آخرده فراقینگده اونی آه ایتدینگ

۱۵۸

آی کېلدی، دېدی اونگه که: سېن جانیم سن
 آی گه دېدی او: بنده فرمانیم سن
 اول جمع گه قیلردی کوپ تکبر، اما
 ایستردی دېسم اونگه که: جانانیم سن

۱۵۹

من با تو چنین سوخته خرمن تا کی
 وز ما تو چنین کشیده دامن تا کی
 این کار به کام دشمنانم تا کی
 من در غم تو، تو فارغ از من تا کی

۱۶۰

کیوان گردی چو گرد کیوان گردی
 مردی گردی چو گرد مردان گردی
 لعلی گردی چو گرد این کان گردی
 جانی گردی چو گرد جانان گردی

۱۶۱

گفتم صنما مگر تو جانان منی
 اکنون که همی نظر کنم جان منی
 مرتد گردم گر تو ز من برگردی
 ای جان جهان تو کفر و ایمان منی

۱۵۹

بونده‌ی سېن ايله سوخته خرمن، قنچه؟
 بونده‌ی قيله سن کناره مېندن، قنچه؟
 سېن فارغ و مېن سېنينگ غمینگده دایم
 بو ایش بيله کامگار دشمن، قنچه؟

۱۶۰

کیوان نی طواف آيله، که کیوان بوله سن
 کان گردیگه یور، که گوهر و کان بوله سن
 اېرگشسنگ اگر مردگه، اېر بؤلگه‌ی سن
 جانان نی طواف آيله، بوتون جان بوله سن

۱۶۱

دېدیم: صنمیم، مگر که جانانیم سن
 اېندی قره‌سم، مېنینگ بوتون جانیم سن
 مرتد بوله من اگر که مېندن قیتسنگ
 اې جان جهان کفر ايله ایمانیم سن